

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ

Аксубай муниципаль районы
муниципаль беремлеге
423067 Иске Кармет авылы
Ленин урамы, 37 тел. 884344
4-60-38

РЕСПУБЛИКА ТАТАРСТАН

Аксубаевский
муниципальный район
муниципальное образование
423067 с.Старая Киреметь
улица Ленина, 37

Иске Кармэт авыл жирлеге Советы

РЕШЕНИЕ

№ 71

КАРАР

2 октября 2018года

Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районының «Иске Кармэт авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставын кабул итү турында

2003 елның 6 октябрэндәге Федераль законнарға ярашлы

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 131-ФЗ номерлы һәм «муниципаль берәмлекләр уставларын дәүләт теркәве турында» 2005 елның 21 июлендәге 97-ФЗ номерлы, «Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында» 2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән, Аксубай муниципаль берәмлеге Уставы проекты буенча ачык тыңлаулар нәтижэләрен исәпкә алып Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районы, Иске Кармэт авыл жирлеге Советы:

1. Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районының «Иске Кармэт авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставын яңа редакциядә (кушымта) кабул итәргә.

2. Үз көчен югалткан дип тану:

- Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районының " Иске Кармэт авыл жирлеге" муниципаль берәмлеге Уставы Иске рәмэт авыл жирлеге тарафыннан 31.08.2010 елда кабул ителгән 12 номерлы карар (Россия Федерациясе Юстиция министрлыгының Татарстан Республикасы буенча идарәсендә 30.09.2010 елда теркәлгән, дәүләт теркәү номеры RU 165033132010001);

- Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районының «Иске Кармэт авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмэләр кертү турында Карар № 12 (үзгәрешләр Россия Федерациясе Юстиция министрлыгының Татарстан Республикасы буенча идарәсендә 26.09.2012 елда теркәлгән, дәүләт теркәү номеры RU 165033132012001);

- Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районының «Иске Кармэт авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмэләр кертү турында карар № 5а (үзгәрешләр Россия Федерациясе Юстиция министрлыгының

Татарстан Республикасы буенча идарәсендә 31.07.2014 елда теркәлгән ,дәүләт теркәү номеры RU 1650332320001);

- Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районының «Иске Кармәт авыл жирлегенә» муниципаль берәмлегенә Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр керту турында Карар № 6 (үзгәрешләр Россия Федерациясенең Юстиция министрлыгының Татарстан Республикасы буенча идарәсендә 16.04.2015 елда теркәлгән, дәүләт теркәү номеры RU 165033132015001);

- Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районының «Иске Кармәт авыл жирлегенә» муниципаль берәмлегенә Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр керту турында Карар № 6 от 21.12.2015 (үзгәрешләр Россия Федерациясенең Юстиция министрлыгының Татарстан Республикасы буенча идарәсендә 05.02.2016 елда теркәлгән ,дәүләт теркәү номеры RU 165033132016001);

- Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районының «Иске Кармәт авыл жирлегенә» муниципаль берәмлегенә Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр керту турында карар № 34 (үзгәрешләр Россия Федерациясенең Юстиция министрлыгының Татарстан Республикасы буенча идарәсендә 08.08.2017 елда теркәлгән ,дәүләт теркәү номеры RU 165033132017001);

- Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районының «Иске Кармәт авыл жирлегенә» муниципаль берәмлегенә Уставының 07.09.2018 ел № 68 карары

3. 5 статья 9 пункт торак пункт территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен раслау, аларның үтәлешен контрольдә тоту, күрсәтелгән Кагыйдәләргә ярашлы рәвештә торак пункт территориясен төзекләндерүне оештыру;

5 Статья 14 пункт каты коммуналь калдыкларны туплау (шул исәптән аерым туплау) һәм транспортлау буенча эшчәнлекне оештыруда катнашу;

2019 елның 1 гыйнварыннан үз көченә керә.

4.Әлеге карарны законнарда билгеләнгән тәртиптә дәүләт теркәвенә жиберергә.

5. Әлеге карарны Иске Кармәт авыл жирлегенә мәгълүмати стендларында игълан итәргә, шулай ук Татарстан Республикасының рәсми хокукый мәгълүмат порталында урнаштырырга (<http://pravo.tatarstan.ru>) һәм Татарстан Республикасы Муниципаль берәмлекләре порталы составындагы Аксубай муниципаль районының мәгълүмати сайтында (<http://aksubayevo.tatarstan.ru>) Интернет мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә.

6. Әлеге карар 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 44 статьясының 8 өлеше нигезендә үз көченә керә

"Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында".

7. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотуны Иске Кармәт авыл жирлегенә башлыгына йөкләргә.

Татарстан Республикасы
Аксубай муниципаль районы
Иске Кармәт авыл жирлегенә башлыгы:

Ф.З.Мусабиков

**Татарстан Республикасы Аксубай
муниципаль районы Иске Кармәт авыл
жирлегенә 2018 нче елның 2 нче
октябрдәгә 71 нче санлы карары белән
кабул ителгән**

Иске Кармәт авыл җирлеге Рәисе:

_____ **Ф.З.Мусабилов**

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АКСУБАЙ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
ИСКЕ КАРМӘТ АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ" МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕГЕ
УСТАВЫ**

**Иске Кармәт авылы
2018 ел**

Бүлек I. Гомуми нигезлэмэлэр

1 нче маддә. «Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районының Иске Кармәт авыл жирлегенә муниципаль берәмлегенә исеме һәм хокукый статусы

1. «Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районының Иске Кармәт авыл жирлегенә муниципаль берәмлегенә авыл жирлегенә статусы бирелгән.

2. Муниципаль берәмлекнең рәсми исеме муниципаль берәмлек Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районы Иске Кармәт авыл жирлегенә (алга таба текст буенча торак пункт).

3. «Иске Кармәт авыл жирлегенә» муниципаль берәмлегенә Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районы составына керә.

2 нче маддә. Торак пунктның территорияль төзелеше

1. Торак пункт территориясә составына торак пунктлар керә: Иске Киремет авылы.

2. Торак пунктның административ үзәге – Иске Кармәт авылы.

3. Торак пункт чикләре «Аксубай муниципаль районы «муниципаль берәмлегенә һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләренә территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында» 2005 елның 31 гыйнварындагы 19-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән.

4. Торак пункт территориясә составына милек формасына һәм максатчан билгеләнешенә карамастан жирләр керә.

5. Торак пункт чикләрен үзгәртү, аны үзгәртеп кору Татарстан Республикасы Законы белән законнарда билгеләнгән тәртиптә башкарыла.

3 нче маддә. Гражданның жирле үзидарәне гамәлгә ашыру хокукы

1. Жирле үзидарә Россия Федерациясә гражданны тарафыннан жирле референдумнарда, муниципаль сайлауларда һәм турыдан-туры ихтыяр белдерүнең башка формаларында катнашу, шулай ук әлегә Уставта каралган сайлап куелган һәм башка жирле үзидарә органнары аша гамәлгә ашырыла.

2. Гражданның жирле үзидарәне турыдан-туры да, үз вәкилләре аша да, женесенә, расасына, милләтенә, теленә, чыгышына, милек һәм вазифа хәленә, дингә мөнәсәбәтенә, ышануларына, ижтимагый берләшмәләргә каравына карамастан, тигез хокукларга ия.

Торак пункт территориясендә даими яки күбесенчә яшәүче чит ил гражданны жирле үзидарә гамәлгә ашырганда Россия Федерациясенә халыкара килешүләренә һәм федераль законнарда ярашлы хокукларга ия.

3. Һәркем жирле үзидарә органнарына һәм вазифаи затларга турыдан-туры мөрәжәгать итәргә, жирле үзидарә органнары эшчәнлегенә турында мәгълүмат алырга хокуклы.

4. Гражданны жирле үзидарә органнарына сайларга һәм сайланарга хокуклы.

5. Россия Федерациясенә дүләт телен белгән гражданны муниципаль хезмәтне үтү өчен тигез шартларга һәм аның үтү өчен тигез шартларга ия, аның женесенә, расасына, милләтенә, чыгышына, мөлкәти һәм вазифаи хәленә, яшәү

урынына, дингә, ышануларга, ижтимагый берләшмәләргә каравына, шулай ук муниципаль хезмәткәрнең һөнәри һәм эшлекле сыйфатларына бәйле булмаган башка шартларга карамастан.

6. Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм вазыйфай затлары һәркемгә аның хокукларына һәм ирекләренә турыдан-туры кагылышлы документлар һәм материаллар белән танышу мөмкинлеген, шулай ук, әгәр законда башкасы каралмаган булса, жирлекнең жирле үзидарә органнары эшчәнлегенә турында гражданның башка тулы һәм ышанычлы мәгълүмат алу мөмкинлеген тәмин итәргә тиеш.

7. Жирле үзидарә органнары массакүләм мәгълүмат чаралары аша һәм башка ысул белән халыкка даими рәвештә торак пунктны һәм аның аерым территорияләрен үстерүнең иң мөһим мәсьәләләре, гомуми файдаланудагы транспорт, торак-коммуналь хужалык эше, халыкка төрле хезмәтләр күрсәтүче социаль-мәдәни һәм башка учреждениеләр һәм хезмәтләр чөптәрен үстерү, социаль ташламалар, жәмәгать тәртибен саклау торышы һәм табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр турында хәбәр итәләр.

8. Гражданныр, оешмалар, әгәр аларның хокуклары һәм ирекләре бозылган дип санасалар, жирле үзидарә органнары һәм вазифай затларының карарларын, гамәлләрен (гамәлсезлеген) судта бәхәсләшәргә хокуклы.

4 нче маддә. Жирле үзидарә органнары структурасы

1. Жирлекнең жирле үзидарә органнары структурасына жирлек Советы, жирлек башлыгы, жирлекнең башкарма комитеты, жирлекнең Ревизия комиссиясе, уставка ярашлы рәвештә төзелә торган башка жирле үзидарә органнары керә.

2. Жирле үзидарә органнары структурасын үзгәртү әлегә уставка үзгәрешләргә кертү юлы белән башкарыла.

5 нче маддә. Жирле әһәмияттәге торак пункт мәсьәләләре

1. Торак пункт карамагындагы жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә түбәндәгеләр керә:

1) жирлек бюджеты проектын төзү һәм карау, жирлек бюджетын раслау һәм үтәү, аның үтәлешен контрольдә тоту, жирлек бюджеты үтәлеше турында хисап төзү һәм раслау;

2) жирле салымнарын һәм жыемнарын билгеләү, үзгәртү һәм бетерү;

3) жирлекнең муниципаль милкендә булган милеккә ия булу, файдалану һәм аның белән идарә итү;

4) торак пунктлар чикләрендә янгын куркынычсызлыгының беренчел чараларын тәмин итү;

5) торак пунктта яшәүчеләрне элемтә, жәмәгать туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәтләре белән тәмин итү өчен шартлар тудыру;

6) ял оештыру һәм авыл халкын мәдәният оешмалары хезмәтләре белән тәмин итү өчен шартлар тудыру;

7) Жирлек территориясендә физик культура, мәктәп спорты һәм массакүләм спортны үстерү өчен шартлар тудыру, жирлекнең рәсми физкультура-сәламәтләндрерү һәм спорт чараларын үткәрүне оештыру;

8) торак пунктның архив фондларын формалаштыру;

9) торак пункт территориясен төзеклэндерү кагыйдэләрен раслау, аларның үтөлешен контрольдә тоту, күрсәтелгән Кагыйдэләргә ярашлы рәвештә торак пункт территориясен төзеклэндерүне оештыру

10) адреслашу объектларына адреслар бирү, адресларны үзгәртү, юкка чыгару, урам-юл челтәре элементларына исемнәр бирү (федераль эһәмияттәге автомобиль юлларыннан, төбәк яки муниципаль-ара эһәмияттәге автомобиль юлларыннан, муниципаль районның жирле эһәмияттәге автомобиль юлларыннан тыш), торак пункт чикләрендәге планлаштыру структурасы элементларына исемнәр бирү, мондый исемнәрне үзгәртү, юкка чыгару, мәгълүматны Дәүләт адреслы реестрлар;

11) авыл хужалыгы житештерүен үстерүгә ярдәм итү, кече һәм урта эшқуарлыкны үстерү өчен шартлар тудыру;

12) торак пунктта балалар һәм яшьләр белән эшләү буенча чаралар оештыру һәм гамәлгә ашыру;

13) жәмәгать тәртибен саклауда катнашучы гражданнырға һәм аларның берләшмәләренә ярдәм күрсәтү, халык дружиналары эшчәнлегә өчен шартлар тудыру;

14) каты коммуналь калдыкларны туплау (шул исәптән аерым туплау) һәм транспортлау буенча эшчәнлекне оештыруда катнашу;

15) ритуаль хезмәтләр оештыру һәм жирләү урыннарын тоту;

16) жирлек чикләрендә халыкны су белән тәмин итүне, су чыгаруны, халыкны ягулык белән тәмин итүне Россия Федерациясе законнары белән билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә оештыру;

17) торак пунктлар чикләрендә жирле эһәмияттәге автомобиль юлларына карата юл эшчәнлегә;

18) торак пункт территориясендә яшәүче Россия Федерациясе халыкларының телләрен һәм мәдәниятен саклауға һәм үстерүгә, мигрантларның социаль һәм мәдәни адаптациясенә, милләтара (этникара) конфликтларны профилактикалауға юнәлдерелгән чараларны гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру;

19) авыл жирлегендә яшәүчеләрнең күпләп ял итү өчен шартлар тудыру һәм халыкның күпләп ял итү урыннарын төзеклэндерүне оештыру, шул исәптән гражданнырның гомуми файдаланудагы су объектларына һәм аларның яр буйларына иреккә керүен тәмин итү.

20) "Россия Федерациясендә стратегик планлаштыру турында"2014 елның 28 июнендәге 172-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә торак пунктны үстерүне стратегик планлаштыруны гамәлгә ашыру;

2. Федераль законнарга ярашлы рәвештә, жирлекнең жирле үзидарә органнары Аксубай муниципаль районының жирле үзидарә органнары белән жирлек бюджетыннан муниципаль район бюджетына Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә бирелә торган бюджетара трансфертлар хисабына жирле эһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча үз вәкаләтләренең бер өлешен аларга тапшыру турында килешүләр төзәргә хокуклы.

Муниципаль районның жирле үзидарә органнары жирле үзидарә органнары белән жирле эһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча үз вәкаләтләренең бер өлешен аларга Россия Федерациясе Бюджет кодексына ярашлы рәвештә муниципаль район бюджетыннан жирлек бюджетына бирелә торган бюджетара трансфертлар хисабына тапшыру турында килешү төзәргә хокуклы.

6 нчы маддә. Жирле үзидарә органнарының жирле эһәмияттәге мәсьәләләргә карамаган мәсьәләләрне хәл итүгә хокуклары

1. Жирле үзидарә органнары:

- 1) торак пункт музейларын булдыру;
- 2) торак пунктта нотариус булмаган очракта, законнарда каралган нотариаль гамәлләр башкару;
- 3) опека һәм попечительлек буенча эшчәнлекне гамәлгә ашыруда катнашу;
- 4) торак пункт территориясендә жирле милли-мәдәни автономияләренң хокукларын гамәлгә ашыру белән бәйлә эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру;
- 5) Россия Федерациясе халыкларының милли-мәдәни үсешенә һәм торак пункт территориясендә милләтләр арасындагы мөнәсәбәтләр өлкәсендәге чараларны гамәлгә ашыруга ярдәм күрсәтү.
- 6) жирлек территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләрне һәм учреждениеләрне мобилизацияләү буенча чараларны оештыруда һәм гамәлгә ашыруда катнашу;
- 7) муниципаль янғын күзәтчелеген булдыру;
- 8) туризмны үстерү өчен шартлар тудыру;
- 9) кеше хокукларын тәмин итүне жәмәгать контролендә тотучы жәмәгать күзәтү комиссияләренә һәм мәжбүри тоту урыннарында булган кешеләргә ярдәм күрсәтү;
- 10) "Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында" 1995 елның 24 ноябрәндәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә инвалидларның ижтимагый берләшмәләренә, шулай ук Гомумроссия инвалидларның ижтимагый берләшмәләре тарафыннан оештырылган оешмаларга ярдәм күрсәтү;
- 11) Россия Федерациясенң 1992 елның 7 февралендәге 2300-1 номерлы "кулланучылар хокукларын яклау турында"гы Законнда каралган кулланучылар хокукларын яклау буенча чараларны гамәлгә ашыру.
- 12) гражданнарга торак законнары нигезендә социаль файдаланудагы торак фондының торак урыннарын арендау шартнамәләре буенча муниципаль торак фондының торак урыннарын бирү;
- 13) торак пункт территориясендә яшәүче караучысыз хайваннарны тоту һәм тоту буенча чараларны гамәлгә ашыру;
- 14) "Россия Федерациясендә хокук бозуларны профилактикалау системасы нигезләре турында" 2016 елның 23 июнендәге 182-ФЗ номерлы Федераль законда каралган хокук бозуларны профилактикалау өлкәсендәге чараларны гамәлгә ашыру;
- 15) инвалидларның, сәламәтлек мөмкинлекләре чикләнгән кешеләрнең, адаптив физик культура һәм адаптив спортның Физик культурасын һәм спортын үстерүгә ярдәм күрсәтү.

2. Жирлекнең жирле үзидарә органнары элге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән мәсьәләләренә хәл итәргә, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 19 статьясы нигезендә тапшырылмаган башка дөүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруда катнашырга, шулай ук органнар компетенциясенә кермәгән башка мәсьәләләренә хәл итәргә хокуклы башка муниципаль берәмлекләренң жирле үзидарәсе, дөүләт хакимияте органнары һәм аларның компетенциясенән федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән чыгарылмаган, жирлек бюджеты керемнәре хисабына, Россия Федерациясе

бюджет системасы бюджетларыннан бирелгән бюджетара трансфертлардан һәм өстәмә түләүләр нормативлары буенча салым керемнәре керемнәреннән тыш.

7 нче маддә. Жирлекнең муниципаль-ара хезмәттәшлектә катнашуы

Жирлекнең муниципаль-ара хезмәттәшлектә катнашуы федераль законнар һәм жирле үзидарә турында Татарстан Республикасы законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

8 нче маддә. Жирле үзидарә органнарының дәүләт хакимияте органнары белән үзара мөнәсәбәтләре

Жирле үзидарә органнарының дәүләт хакимияте органнары белән үзара мөнәсәбәтләре:

- 1) жирле үзидарә органнарының торак пунктны социаль-иқтисади үстерүгә юнәлдерелгән дәүләт программаларын гамәлгә ашыруда катнашуы;
- 2) жирле үзидарә органнары һәм дәүләт хакимияте органнары арасында килешүләр (килешүләр) төзү;
- 3) даими яки вакытлыча координацион, консультатив, киңәшмә һәм башка эш органнары булдыру;
- 4) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында жирлек Советының закон чыгару инициативасы;
- 5) законнарда билгеләнгән башка үзара эш итү формалары.

9 нчы маддә. Муниципаль хезмәтне хокукый жайга салу

Жирлектә муниципаль хезмәтне хокукый жайга салу, муниципаль хезмәт вазыйфаларына таләпләрне, муниципаль хезмәткәрнең статусын билгеләүне, муниципаль хезмәтне узу шартларын һәм тәртибен кертәп, «Россия Федерациясендә муниципаль хезмәт турында» 2007 елның 02 мартындагы 25-ФЗ номерлы Федераль закон, 2013 елның 25 июнендәге 50-ТРЗ номерлы муниципаль хезмәт турында Татарстан Республикасы кодексы белән муниципаль хокукый актамипоселениедә гамәлгә ашырыла.

Икенче бүлек. ХАЛЫКНЫҢ ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘНЕ ГАМӘЛГӘ АШЫРУ ҺӘМ ХАЛЫКНЫҢ ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘНЕ ГАМӘЛГӘ АШЫРУДА КАТНАШУ ФОРМАЛАРЫ

10 нчы маддә. Жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда халыкның турыдан-туры катнашуы

Торак пункт халкы жирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыра жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда түбәндәге формаларда катнаша:

- 1) жирле референдум;
- 2) муниципаль сайлаулар;
- 3) депутатны, жирле үзидарәнең сайланган вазифалы кешесен чакыртып алу буенча тавыш бирү;
- 4) торак пункт чикләрен үзгәртү, торак пунктны үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү;

- 5) гражданнар жыены;
- 6) гражданнарның хокук ижаты инициативасы;
- 7) территориаль ижтимагый үзидарә;
- 8) авыл жирлеге старостасы;
- 9) жәмәгать тыңлаулары, жәмәгать фикер алышулары;
- 10) гражданнар жыелышы;
- 11) гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы);
- 12) гражданнар арасында сораштыру;
- 13) гражданнарның жирле үзидарә органнарына мөрәжәгатьләре;
- 14) Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга, Татарстан Республикасы Конституциясенә һәм Татарстан Республикасы законнарына каршы килмәгән башка формалар.

Жирле үзидарә органнарының муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар, шулай ук физик затлар белән мөнәсәбәтләре, әгәр законнарда башкасы билгеләнмәгән булса, килешү нигезендә төзелә.

11 нче маддә. Жирле референдум

1. Жирле референдум жирлек халкы тарафыннан жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә хәл итү максатыннан үткәрелә.

2. Жирле референдум торак пунктның бөтен территориясендә үткәрелә.

3. Жирле референдумда яшәү урыны торак пункт чикләрендә урнашкан Россия Федерациясе гражданнары катнашырга хокуклы. Россия Федерациясе гражданны яшерен тавыш бирүдә гомуми тигез һәм турыдан-туры ихтыяр белдерү нигезендә жирле референдумда катнашалар.

4. Жирле референдум үткәрү турында карар жирлек Советы тарафыннан:

1) жирле референдумда катнашу хокукына ия гражданнар;

2) сайлау берләшмәсе, уставлары сайлауларда һәм (яки) референдумнарда катнашуны күздә тоткан һәм федераль закон белән билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда теркәлгән башка ижтимагый берләшмә;

3) жирлек Советы һәм алар бергәләп тәкъдим иткән жирлек башлыгы.

5. Гражданнар, сайлау берләшмәләре, башка ижтимагый берләшмәләр инициативасы буенча жирле референдумны билгеләү шарты булып әлеге инициативаны яклап имзалар жыю тора, аларның саны Федераль закон нигезендә жирлек территориясендә теркәлгән референдумда катнашучылар санының 5 процентыннан артмаска тиеш.

6. Жирлек Советы һәм жирлек башлыгы тарафыннан берлектә тәкъдим ителгән референдум үткәрү инициативасы жирлек Советы карары һәм жирлек башлыгы карары белән рәсмиләштерелә.

7. Жирлек Советы жирле референдумны жирлек советына документлар керткән көннән алып 30 көн эчендә билгели, аның нигезендә жирле референдум билгеләнә.

8. Тавыш бирү нәтижәләре һәм жирле референдумда кабул ителгән карар рәсми рәвештә бастырылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш.

9. Жирле референдумда кабул ителгән карар жирлек территориясендә мәжбүри үтәлергә тиеш һәм нинди дә булса дәүләт хакимияте органнары, аларның вазифаи затлары яки жирлекнең жирле үзидарә органнары тарафыннан раслауга мохтаж түгел.

10. Жирлекнең жирле үзидарә органнары жирле референдумда кабул ителгән карарны, алар арасында вәкаләтләрне аеруга ярашлы рәвештә, әлеге устав белән үтәүне тәэмин итә.

11. Жирле референдум үткәрү турында карар, шулай ук жирле референдумда кабул ителгән карар федераль закон нигезендә суд тәртибендә шикаять ителергә мөмкин.

12. Жирле референдумны әзерләү һәм үткәрү тәртибе «Россия Федерациясе гражданның сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында» гы Федераль закон һәм «жирле референдум турында»гы Татарстан Республикасы Законы белән көйләнә.

12 нче маддә. Муниципаль сайлаулар

1. Жирлектә муниципаль сайлаулар жирлек Советы депутатларын, жирле үзидарәнең сайлап куелган органы әгъзаларын, яшерен тавыш бирүдә гомуми тигез һәм турыдан-туры сайлау хокукы нигезендә жирле үзидарәнең сайлап куелган вазифаи затларын сайлау максатларында үткәрелә.

Муниципаль сайлаулар жирлек Советы тарафыннан "Россия Федерациясе гражданның сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында"2002 елның 12 июнендәге 67-ФЗ номерлы Федераль закон белән каралган срокларда билгеләнә. Федераль закон белән билгеләнгән очракларда муниципаль сайлаулар жирлекнең сайлау комиссиясе яки суд тарафыннан билгеләнә.

2. Жирлек Советы депутатын сайлаулар үткәрү өчен "Россия Федерациясе гражданның сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында"Федераль закон таләпләренә туры китереп, бер мандатлы һәм (яки) күп мандатлы сайлау округлары төзелә

Жирлек Советы депутатларын сайлау мәжбүри, вакытлыча һәм гамәлдәге законнарда билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда үткәрелә.

3. Жирлек Советы депутаты итеп тавыш бирү көнендә 18 яшькә җиткән Россия Федерациясе гражданы, жирле үзидарәнең сайлап куелган органы әгъзасы, тавыш бирү көнендә 21 яшькә җиткән гражданин сайлана ала.

Россия Федерациясенә халыкара килешүләре нигезендә һәм закон нигезендә торак пункт территориясендә даими яшәүче чит ил гражданның жирле үзидарә органнарына сайлануыга һәм сайлануыга, күрсәтелгән сайлауларда Россия Федерациясе гражданның белән бер үк шартларда башка сайлау гамәлләрендә катнашуыга хокукы.

4. Жирлек Советы депутатларын, жирле үзидарәнең сайлап куелган органы әгъзаларын, жирле үзидарәнең сайлап куелган вазифаи затларын сайлауга әзерләү һәм үткәрү гамәлдәге законнарда ярашлы рәвештә төзелә торган сайлау комиссияләре тарафыннан башкарыла.

Депутатларны сайлау турында карарны жирлек Советы тавыш бирү көненә кадәр 90 көннән дә иртәрәк һәм 80 көннән дә соңга калмыйча кабул итә. Бу карар массакүләм мәгълүмат чараларында рәсми рәвештә кабул ителгәннән соң биш көннән дә соңга калмыйча басылып чыгарылуы тиеш.

Федераль закон белән билгеләнгән очракларда, жирлек Советы депутатларын сайлау жирлекнең сайлау комиссиясе яки суд тарафыннан билгеләнә.

5.Әгәр жирлек Советы әлеге статьяның 4 пунктында каралган срокларда, шулай ук жирле үзидарәнең вәкиллеке органы булмаган очракта, сайлаулар

муниципаль берәмлекнең тиешле сайлау комиссиясе тарафыннан тавыш бирү көненә кадәр 70 көннән дә соңга калмыйча билгеләнә.

6. Тавыш бирүдә катнашкан сайлаучыларның иң күп тавышын алган кандидат сайланган дип таныла. Әгәр Тавыш бирү бер кандидатура буенча үткәрелсә, тавыш бирүдә катнашкан сайлаучыларның кимендә 50 проценты тавышларын алган кандидат сайланган дип санала. Теркәлгән кандидатлар алган тавышлар саны тигез булганда, элек теркәлгән кандидат сайланган дип санала.

7. Жирлек Советы депутатларын, жирле үзидарәнең сайлап куелган органы әгъзаларын, жирле үзидарәнең сайлап куелган вазифаи затларын сайлау нәтижәләре рәсми рәвештә бастырылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш.

8. Жирлек Советы депутатларын сайлау нәтижәләрен билгеләү тәртибе, депутат мандатларын кандидатлар исемлеге арасында һәм кандидатлар исемлеге эчендә бүлү, жирлек Советының сайланган депутатларын, жирлекнең сайлап куелган органы әгъзаларын теркәү һәм жирлекнең сайлап куелган вазифаи затларын сайлау нәтижәләрен билгеләү гамәлдәге законнар белән билгеләнә.

13 нче маддә. Жирлек Советы депутатын, жирлекнең жирле үзидарәсе сайланган вазифаи затын чакыртып алу буенча тавыш бирү.

1. Жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайлап куелган вазифалы кешесе, шул исәптән жирлек башлыгы, сайлаучылар тарафыннан гамәлдәге законнар һәм әлеге Устав нигезендә һәм тәртибендә кире чакырылырга мөмкин.

2. Жирлек Советы депутатын, сайлап куелган вазыйфаи затның үзидарәсен чакыртып алу нигезләре буларак, депутатның, жирле үзидарәнең сайлап куелган вазыйфаи затының суд тәртибендә расланган конкрет хокуксыз карарлары яки гамәлләре (гамәлсезлеге) һәм жирлек башлыгының депутат вазыйфаларын яисә вазыйфаларын үтәмәүдә, бер-берсенә туры килми торган гамәлләр кылуда чагылыш тапкан сайлаучыларның аңа карата ышанычын шик астына куюы күрсәтелә депутат, жирлек башлыгы статусы һәм Россия Федерациясе Конституциясен, Татарстан Республикасы Конституциясен башка бозулар белән, Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары һәм башка норматив хокукый актлары, әлеге устав һәм башка муниципаль хокукый актлар.

3. Жирлек Советы депутатын, сайланган вазифалы лицей үзидарәсен чакыртып алу буенча тавыш бирү Халык инициативасы буенча үткәрелә.

4. Жирлек Советы депутатын чакыртып алу, жирлекнең сайланган вазыйфаи зат үзидарәсе һәм аңа ярдәм итү өчен гражданның имзаларын жыю буенча тавыш бирү үткөрү инициативасын тәкъдим итү өчен муниципаль сайлауларда катнашу хокукы булган кимендә 10 кешедән торган инициатив төркем төзелә.

5. Инициатив төркем жирлекнең сайлау комиссиясенә инициатив төркемне теркәү турында үтенеч белән мөрәжәгать итә. Инициатив төркемнең үтенечендә депутатның, сайлап куелган вазыйфаи затларның үзидарәсен кире чакыру өчен нигез булып торган конкрет законсыз карарына яки гамәлләренә (гамәлсезлегенә) күрсәтмә булырга тиеш, аны кире чакыру өчен нигез итеп күрсәтелергә тиеш, гражданның паспортын яки аның исемен яки кодын күрсәтеп, паспорт яки документ бирү сериясе, номеры һәм датасы күрсәтелергә тиеш, шулай ук инициатив төркемнең һәр әгъзасының һәм аның исеменнән жирлек территориясендә эш итәргә вәкаләтле затларның яшәү урыны адресы. Инициатив төркемнең үтенече әлеге төркемнең барлык әгъзалары тарафыннан имзаланырга

тиеш. Гаризага суд карары кушылырга тиеш, ул күрсәтелгән законсыз карарны яки депутатның гамәлләрен (гамәлсезлеген) раслый.

6. Инициатив төркемне төркәү, жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирүне үткәрү инициативасын хуплау өчен имзалар жыю, жирлекнең сайлап куелган вазифалы лицей үзидарәсе, жыелган имзаларны тикшерү жирле референдум үткәрү өчен закон белән билгеләнгән тәртиптә башкарыла.

7. Жирлек Советы депутатын, жирлекнең сайлап куелган вазифаи зат үзидарәсен чакыртып алу буенча тавыш бирү жирлек Советы тарафыннан билгеләнә һәм «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» Федераль законда каралган үзенчәлекләргә исәпкә алып, жирле референдум үткәрү өчен закон белән билгеләнгән тәртиптә үткәрелә. Депутат, жирле үзидарәнең сайлап куелган вазифалы кешесе, аңа карата аны кире алу инициативасы тәкъдим ителгән, жирлек Советы утырышында катнашырга хокуклы, аның депутатларына фикер алышу буенча тавыш бирүгә каршы язма каршылыкларны, шулай ук телдән чыгыш ясап, фикер алышу өчен нигез буларак тәкъдим ителгән хәлләр турында аңлатмалар бирергә. Жирлек советы утырышы турында күрсәтелгән депутат, жирлекнең сайлап куелган вазифалы кешесе, ул уздырылганчы өч көннән дә соңга калмыйча хәбәр ителә.

8. Депутатны, жирле үзидарәнең сайланган вазифаи затын чакыртып алу буенча тавыш бирүне билгеләү турындагы карар рәсми рәвештә кабул ителгәннән соң биш көннән дә соңга калмыйча басылып чыгарылырга (халыкка чыгарылырга) тиеш.

9. Жирлек Советы депутаты, жирлекнең шәхси үзидарәсе сайланган вазифалы кешесе, аның чакыруы буенча тавыш бирүне үткәргәндә, сайлаучыларга аны чакыртып алу өчен нигез буларак тәкъдим ителгән хәлләр турында аңлатмалар бирү максатыннан инициатив төркем белән тигез нигездә агитация алып бару хокукына ия.

10. Жирлек Советы депутаты, жирлекнең сайлап куелган вазифалы кешесе, шул исәптән жирлек башлыгы, тиешле сайлау округында төркәлгән сайлаучыларның яртысыннан ким булмаган өлеше кире чакырылган дип санала.

11. Жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү нәтижеләре рәсми рәвештә бастырылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш.

12. Жирлекнең сайлау комиссиясе 5 көн эчендә, рәсми рәвештә тавыш бирү нәтижеләрен ясаганнан соң, инициатив төркемгә, жирлек советына һәм жирлек советының тиешле депутатына, жирлекнең шәхси үзидарәсе сайлаган вазифалы кешесенә аның чакырылышы буенча тавыш бирү нәтижеләре турында язмача хәбәр итә.

14 нче маддә. Жирлекнең чикләрен үзгәртү, жирлекне үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү

1. Торак пунктны үзгәртү, торак пунктны үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү халыкның күрсәтелгән чикләргә үзгәртүгә, торак пунктны үзгәртеп коруга ризалыгын алу максатыннан үткәрелә.

2. Торак пункт чикләрен үзгәртү, торак пунктны үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» Федераль закон белән билгеләнгән очрактарда торак

пунктның бөтен территориясендә яки аның территориясенә бер өлешендә үткәрелә.

3. Жирлек чикләрен үзгәртү, жирлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү жирлек Советы тарафыннан билгеләнә һәм «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» Федераль законда каралган үзенчәлекләренә исәпкә алып, Федераль закон һәм «жирле референдум турында» Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән тәртиптә үткәрелә.

4. Торак пункт чикләрен үзгәртү, торак пунктны үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү, әгәр анда торак пункт халкының яртысыннан артыгы яки сайлау хокукына ия булган торак пунктның өлеше катнашкан булса, узган дип санала. Халыкның торак пункт чикләрен үзгәртүгә ризалыгы, торак пунктны үзгәртү, әгәр күрсәтелгән үзгәрешләр өчен тавыш бирүдә катнашкан торак пункт халкының яртысыннан артыгы яки торак пунктның бер өлеше тавыш биргән булса, алынган дип санала.

5. Жирлекнең чикләрен үзгәртү, жирлекне үзгәртү һәм кабул ителгән карарлар мәсьәләләре буенча тавыш бирү нәтижеләре рәсми рәвештә бастырылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш.

15 нче маддә. Гражданның хокук ижаты инициативасы

1. Жирлек гражданның әлеге Устав һәм жирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнгән тәртиптә хокук булдыру инициативасына хокуклы.

2. Хокук булдыру инициативасы белән актив сайлау хокукына ия булган, сайлау хокукына ия булган торак пункт халкының 3 процентыннан артмаган гражданның төркеме чыгыш ясыя ала.

3. Хокук булдыру инициативасын тормышка ашыру максатыннан, торак пункт халкы:

яшәү урыны буенча гражданның жыйнагын (эшләрен) һәм хокук булдыру инициативасын тикшерү һәм тәкъдим итү буенча башка коллектив чараларны оештыру һәм үткәрү;

хокук булдыру инициативасын тәкъдим итүне хуплау өчен имзалар жыйыну буенча инициатив төркемнәр булдыру;

торак пункт халкының имзаларын жыйыну һәм хокук булдыру инициативасын законнарга каршы килмәгән ысуллар белән тәкъдим итүне хуплау өчен агитация алып бару.

4. Жирле үзидарә органның һәм вазифаи затлары торак пункт халкына хокук булдыру инициативасын гамәлгә ашыруда ярдәм итәргә тиеш.

5. Гражданның хокук ижаты инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проекты, әлеге устав белән билгеләнгән компетенцияләренә ярашлы рәвештә, ул кертелгән көннән алып өч ай дәвамында жирлек Советы, жирлек башлыгы тарафыннан аның ачык утырышында мәжбүри каралырга тиеш.

6. Гражданның хокук ижаты инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проектына караганда, гражданның инициатив төркеме вәкилләренә үз позицияләрен белдерү мөмкинлеген тәмин ителергә тиеш.

7. Гражданның хокук ижаты инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проектына карау процедурасы жирлек Советы

Регламенты, жирлек башлыгының, жирлек Башкарма комитетының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

8. Гражданнарның хокук ижаты инициативасын гамәлгә ашыру тәртибдә кертелгән муниципаль хокукый акт проектын карау нәтижеләре буенча кабул ителгән мотивацияле карар рәсми рәвештә язма рәвештә аны керткән гражданнар инициативалы төркеменә житкерелергә тиеш.

16 нчы маддә. Территориаль ижтимагый үзидарә

1. Жирлектә территориаль ижтимагый үзидарә турыдан-туры халык тарафыннан гражданнар жыеннары һәм конференцияләре үткәрү, шулай ук территориаль ижтимагый үзидарә органнары булдыру аша башкарыла.

2. Территориаль ижтимагый үзидарә гражданнарның түбәндәге яшәу территорияләре чикләрендә гамәлгә ашырыла: күп фатирлы торак йортның подъезды; күп фатирлы торак йорт; торак йортлар төркеме; торак микрорайон; торак пункт булмаган авыл торак пункты; гражданнарның башка яшәу территорияләре.

3. Территориаль ижтимагый үзидарә гамәлгә ашырыла торган территория чикләре элге территориядә яшәүче халык тәкъдиме буенча торак пункт Советы тарафыннан билгеләнә.

4. Территориаль ижтимагый үзидарә гамәлгә ашырыла торган Территория башка шундый ук Территория составына керә алмый.

5. Территориаль ижтимагый үзидарә аның уставына ярашлы рәвештә юридик зат булырга мөмкин һәм коммерцияле булмаган оешманың оештыру-хокукый формасында дәүләт теркәвенә алынырга тиеш.

6. Территориаль ижтимагый үзидарә уставында:

1) ул гамәлгә ашырыла торган территория;

2) Территориаль ижтимагый үзидарә эшчәнлегенң максатлары, бурычлары, формалары һәм төп юнәлешләре;

3) территориаль ижтимагый үзидарә органнарын формалаштыру, вәкаләтләрен, хокукларын һәм бурычларын туктату тәртибе, вәкаләтләре срогы;

4) карар кабул итү тәртибе;

5) милекне сатып алу тәртибе, шулай ук күрсәтелгән милектән һәм финанс чараларыннан файдалану һәм алар белән идарә итү тәртибе;

6) территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруны туктату тәртибе.

7. Территориаль ижтимагый үзидарә эшчәнлегенә мәсьәләләре буенча гражданнар жыеннары, конференцияләре аның уставына ярашлы рәвештә чакырыла.

8. Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар жыелышы, әгәр анда тиешле территориядә ун алты яшыкә житкән халыкның өчтән бер өлеше катнашса, хокуклы дип санала.

Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар конференциясе хокуклы дип санала, әгәр анда гражданнар жыеннарында сайланган делегатларның кимендә өчтән икесе катнаша, алар тиешле территориядә яшәүчеләрнең кимендә өчтән бер өлешен тәкъдим итә, алар ун алты яшыкә житкән.

9. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыручы гражданнар жыелышының, конференциясенң аерым вәкаләтләренә түбәндәгеләр керә:

1) территориаль ижтимагый үзидарә органнары структурасын билгеләү;

2) Территориаль ижтимагый үзидарэ уставын кабул итү, аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү;

3) территориаль ижтимагый үзидарэ органнарын сайлау;

4) территориаль ижтимагый үзидарэ эшчәнлегенең төп юнәлешләрен билгеләү;

5) территориаль ижтимагый үзидарәнең керемнәре һәм чыгымнары сметасын һәм аның үтәлеше турында хисапны раслау;

6) территориаль ижтимагый үзидарэ органнары эшчәнлеге турындагы хисапларны карау һәм раслау.

10. Территориаль ижтимагый үзидарэ органнары:

1) Тиешле территориядә яшәүче халык мәнфәгатьләрен яклай;

2) гражданнар жыеннарында һәм конференцияләрендә кабул ителгән карарларның үтәлешен тәмин итә;

3) территорияне төзекләндерү буенча хужалык эшчәнлеген, тиешле территориядә яшәүче гражданнарның социаль-көнкүреш ихтияжларын канәгатьләндерүгә юнәлдерелгән башка хужалык эшчәнлеген, күрсәтелгән гражданнар акчалары хисабына да, жирлек бюджеты акчаларын кулланып, жирлек башкарма комитеты белән килешү нигезендә дә гамәлгә ашыра алалар;

4) әлеге органнар һәм жирле үзидарэ вазыйфаи затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиешле муниципаль хокукый актлар проектларын жирлек Советына, жирлек башлыгына һәм жирлек башкарма комитетына кертергә хокуклы.

11. Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру тәртибе, жирле бюджеттан кирәкле акчаларны бүлеп бирү шартлары һәм тәртибе жирлек советының әлеге Уставы һәм норматив хокукый акты белән билгеләнә.

17 нче маддә. Территориаль ижтимагый үзидарэ оештыру тәртибе

1. Территориаль ижтимагый үзидарэ оештыру максатларында халык, жирле үзидарэ органнары инициативасы буенча территориаль ижтимагый үзидарэ Уставы проекты эшләүче һәм бу территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру күздә тотылган территориядә яшәүче гражданнар жыенын оештыручы гражданнар инициатив төркеме оештырыла.

2. Гражданнар жыены Тиешле территориядә территориаль ижтимагый үзидарэ булдыру турында Карар кабул итә, аның уставын кабул итә, шулай ук территориаль ижтимагый үзидарэ уставын теркәү белән бәйле мәсьәләләр буенча жирлек Советында гражданнар жыенын тәкъдим итәргә вәкаләтле (вәкаләтле) вәкилле (вәкилләрне) билгели.

3. Территориаль ижтимагый үзидарэ жирлек Советы тарафыннан территориаль ижтимагый үзидарэ уставы теркәлгәннән бирле оештырылган дип санала.

18 нче маддә. Территориаль ижтимагый үзидарэ уставын теркәү тәртибе

1. Территориаль ижтимагый үзидарэ уставын теркәү өчен гражданнар Жыенының вәкаләтле вәкиле (вәкаләтле вәкилләре) жирлек башлыгына:

1) гражданнар жыенының барлык вәкаләтле вәкилләре тарафыннан имзаланган территориаль ижтимагый үзидарэ уставын теркәү турында гариза;

2) Территориаль ижтимагый үзидарэ булдыру турында Карар кабул ителгән гражданнар жыены протоколы, анда гражданның фамилиясе, исеме, әтисенең

исеме, туган көне, сериясе, паспорты яки паспортын алыштыручы документ бирү датасы, вәкаләтле вәкилләрнең һәрберсенен яшәү урыны адресы күрсәтелгән;

3) территориаль ижтимагый үзидарә Уставының ике экземплярлары.

2. Әлеге статьяның 1 пунктында билгеләнгән документлардан тыш, башка документлар тапшыру турындагы таләп рәхсәт ителми.

Вәкаләтле вәкилгә документларны алуда исемлек һәм аларны алу датасы күрсәтелгән расписка бирелә.

3. Жирлек башлыгы территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү турында документлар килгән көннән алып ике атна эчендә жирлек Советының уставны теркәү яки аны теркәүдән баш тарту турындагы карары проекты алдан карау һәм әзерләүне оештыра.

4. Гражданның Жыенының вәкаләтле вәкилләре территориаль ижтимагый үзидарә уставын алдан караганда һәм киңәшмә тавышы хокукы белән поселок Советы утырышында катнашырга хокуклы.

5. Жирлек советы территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү турында яки әлеге статьяның 1 пунктында күрсәтелгән документларны жирлек башлыгы алганнан соң 30 көн эчендә аны теркәүдән баш тарту турында Карар кабул итә. Уставны теркәүдән баш тартуны мотивацияләргә кирәк.

6. Территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәүдән баш тарту өчен нигезләр булып:

1) Россия Федерациясе Конституциясенен территориаль ижтимагый үзидарә уставы нормаларының, федераль законнарның, Татарстан Республикасы Конституциясенен һәм Татарстан Республикасы законнарының, торак пункт Уставының, башка муниципаль хокукый актларның каршы килүе;

2) әлеге уставның 16 статьясының 4 пункты таләпләрен үтәмәү.

7. Территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәүдән баш тарту территориаль ижтимагый үзидарә булдыруның максатка туры килмәве мотивлары буенча рәхсәт ителми.

8. Жирлек Советы тарафыннан өч көн эчендә территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү мәсьәләсе буенча кабул ителгән мотивацияле карар рәсми рәвештә язма рәвештә гражданның жыены вәкаләтле вәкиленә (вәкаләтле вәкилләренә) житкерелергә тиеш.

9. Жирлек Советы территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү турында Карар кабул иткән очракта, уставның бер экземпляры аны теркәү турында билге белән гражданның жыелышының вәкаләтле вәкиленә тапшырыла, икенче экземпляр жирлек Советында саклана.

10. Территориаль ижтимагый үзидарә уставына кертелә торган үзгәрешләр һәм өстәмәләр әлеге статьяда билгеләнгән тәртиптә жирлек Советы тарафыннан теркәлгәнә тиеш. Күрсәтелгән үзгәрешләр һәм өстәмәләр теркәлгән көннән үз көченә керә.

19 нчы маддә. Авыл жирлеге старостасы

1. Жирле үзидарә органнары һәм авыл жирлеге халкының жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл иткәндә үзара хезмәттәшлеген оештыру өчен авыл жирлеге старостасы билгеләнә ала.

2. Авыл жирлеге старостасы авыл жирлеге Советы тарафыннан билгеләнә, аның составына әлеге авыл жирлеге керә, авыл жирлеге гражданның жыены

тәкъдиме буенча әлеге авыл жирлеге территориясендә яшәүче һәм актив сайлау хокукына ия булган кешеләр арасыннан.

3. Авыл жирлеге старостасы дәүләт вазыйфасын, дәүләт гражданлык хезмәте вазыйфасын, муниципаль вазыйфаны яки муниципаль хезмәт вазыйфасын биләүче кеше түгел, хезмәт мөнәсәбәтләрендә һәм жирле үзидарә органнары белән турыдан-туры бәйлә башка мөнәсәбәтләрдә тора алмый.

4. Авыл жирлеге старостасы итеп кеше билгеләнә алмый:

1) дәүләт вазыйфасын, дәүләт граждан хезмәте вазыйфасын, муниципаль вазыйфаны яки муниципаль хезмәт вазыйфасын биләүче;

2) суд тарафыннан эшкә сәләтсез яки чикләнгән эшкә сәләтле дип танылган;

3) гамәлдән чыгарылмаган яки төшерелмәгән хөкем ителүе булган.

5. Авыл жирлеге старостасының вәкаләтләре 5 ел тәшкил итә. Авыл жирлеге старостасының вәкаләтләре әлеге авыл жирлеге составына кергән жирлек Советы карары буенча, авыл жирлеге гражданның жыены тәкъдиме буенча, шулай ук әлеге уставның 39 статьясындагы 1 пунктының 1 7 пунктчаларында билгеләнгән очракларда вакытыннан алда туктатыла.

6. Авыл жирлеге старостасы аңа йөкләнгән бурычларны хәл итү өчен:

1) авыл жирлегендә жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә хәл итү мәсьәләләре буенча жирле үзидарә органнары, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр һәм башка оешмалар белән хезмәттәшлек итә;

2) халык белән хезмәттәшлек итә, шул исәптән гражданның жыеннарында, жыелышларында, конференцияләрендә катнашу аша, мондый чаралар нәтижеләре буенча жирле үзидарә органнары тарафыннан мәжбүри каралырга тиешле муниципаль хокукый актлар проектлары рәвешендә рәсмиләштерелгән мөрәжәгатьләр һәм тәкъдимнәр жиберә;

3) авыл жирлегендә яшәүчеләргә жирле үзидарә оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча мәгълүмат бирә, шулай ук жирле үзидарә органныннан алынган башка мәгълүматны аларга житкерүдә ярдәм итә;

4) жирле үзидарә органнына Жәмәгать тыңлауларын һәм жәмәгать фикер алышуларын оештыруда һәм үткәрүдә, аларның нәтижеләрен авыл жирлегендә игълан итүдә ярдәм итә;

7. Авыл жирлеге старостасының эшчәнлегә гарантияләре һәм статусының башка мәсьәләләре Татарстан Республикасы Законына ярашлы рәвештә жирлек Советы тарафыннан билгеләнә ала.

20 нче маддә. Жәмәгать тыңлаулары, жәмәгать фикер алышулары

1. Жирлек халкы катнашында жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча муниципаль хокукый актлар проектларын тикшерү өчен жирлек Советы, жирлек башлыгы тарафыннан ачык тыңлаулар үткәреләргә мөмкин.

2. Халык тыңлаулары халык, поселок советы яки поселок башлыгы инициативасы буенча үткәрелә.

Халык яки поселок Советы инициативасы буенча үткәрелә торган ачык тыңлаулар поселок Советы тарафыннан билгеләнә, ә поселок башлыгы инициативасы буенча поселок башлыгы тарафыннан билгеләнә.

3. Жәмәгать тыңлауларына:

1) жирлек уставы проекты, шулай ук әлеге уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль норматив хокукый акт проекты, муниципаль берәмлек уставына әлеге уставны әлеге норматив хокукый актларга туры китерү

максатларында Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар, конституция яки Татарстан Республикасы законнары нигезлэмэләрен төгәл кабатлау формасында үзгәрешләр кертелгән очрактан тыш;

2) жирлек бюджеты проекты һәм аның үтәлеше турында хисап;

3) торак пунктны социаль-иқтисади үстерү стратегиясе проекты;

4) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законның 13 статьясына ярашлы рәвештә, торак пунктны үзгәртү турында сораулар, әгәр торак пунктны үзгәртү өчен тавыш бирү юлы белән яки гражданныр жыеннарында күрсәтелгән торак пункт халкының ризалыгын алу таләп ителә икән, ;

4. Жәмәгать тыңлаулары үткәру турында карар гамәлдәгә законнарда билгеләнгән срокларда кабул ителергә тиеш.

5. Жәмәгать тыңлаулары үткәру турында карар һәм аларны үткәру вакыты һәм урыны күрсәтелгән һәм жәмәгать тыңлауларына чыгарыла торган тиешле муниципаль норматив хокукый акт проекты, әгәр гамәлдәгә законнарда башка срок каралмаган булса, жәмәгать тыңлаулары уздырылганчы 7 көннән дә соңга калмыйча бастырылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш.

6. Халык тыңлаулары үткәру турында Карар игълан ителгән көннән алып аларны үткәргән көнгә кадәр жирлек халкы жирлек башлыгына халык тыңлауларына чыгарыла торган мәсьәлә буенча язма тәкъдимнәр һәм искәрмәләр, шул исәптән халык тыңлауларына чыгарыла торган муниципаль хокукый акт проектына төзәтмәләр һәм башка тәкъдимнәр жиберергә хокуклы. Жирлек башлыгы килгән тәкъдимнәрне һәм искәрмәләрне гомумиләштерүне оештыра. Бу тәкъдимнәр һәм искәрмәләр жәмәгать тыңлауларында катнашучыларга житкерелә.

7. Жәмәгать тыңлаулары муниципаль норматив хокукый акт проектына карау көненә кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча үткәрулә. Жәмәгать тыңлаулары белгечләр, экспертлар, кызыксынучы затлар чакыруы белән үткәрулә. Жәмәгать тыңлауларында, әгәр гамәлдәгә законнарда башка срок каралмаган булса, жирлектә яшәүче теләсә кайсы кеше катнашырга хокуклы.

8. Жәмәгать тыңлаулары үткәру нәтижәләре буенча жирле үзидарә органнары һәм жирлекнең вазифаи затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиешле тәкъдимнәр кабул ителә, аларның компетенциясенә жәмәгать тыңлауларына чыгарыла торган муниципаль хокукый акт проектына кабул итү кертелгән.

9. Жәмәгать тыңлаулары нәтижәләре, шул исәптән кабул ителгән карарларның мотивацияле нигезләмәсе, гамәлдәгә законнарда башка срок каралмаган очракта, жәмәгать тыңлаулары уздырылганнан соң 5 көннән дә соңга калмыйча бастырылырга (ачыкланырга) тиеш.

10. Жәмәгать тыңлаулары оештыру һәм үткәру тәртибе жирлек Советы тарафыннан расланган жәмәгать тыңлаулары турындагы Нигезләмә белән билгеләнә һәм жирлек халкын Жәмәгать тыңлаулары үткәру вакыты һәм урыны турында алдан хәбәр итүне, муниципаль хокукый акт проекты белән алдан танышуны, жирлек халкының жәмәгать тыңлауларында катнашуын тәмин итүче башка чараларны, жәмәгать тыңлаулары нәтижәләрен бастырып чыгаруны (халыкка житкерүне), шул исәптән мотивацияле кабул ителгән карарларны нигезләү.

11. Генераль планнар проектлары, жирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре проектлары, территорияне планлаштыру проектлары, территорияләрне чикләү проектлары, территорияләрне төзекләндерү кагыйдәләре проектлары, күрсәтелгән документларның берсенә үзгәрешләр кертүне күздә тоткан проектлар, жир

кишәрлеген яки капитал төзелеш объекттын шартлы рәвештә файдалануның рөхсәт ителгән төренә рөхсәт бирү турында карар проектлары, рөхсәт ителгән чикнең чик параметрларыннан тайпылуға рөхсәт бирү турында карар проектлары буенча капитал төзелеш объектларын төзү, реконструкцияләү, жир участкаларыннан һәм капитал төзелеш объектларыннан рөхсәт ителгән файдалануның бер төренә жирдән файдалану һәм төзелешнең расланган кагыйдәләре булмаганда мондый куллануның икенче төренә үзгәртү мәсьәләләре буенча жәмәгать фикер алышулары һәм жәмәгать тыңлаулары үткәрелә. Аларны оештыру һәм үткәрү тәртибе муниципаль берәмлек уставы һәм (яки) муниципаль берәмлек вәкиллеке органының норматив хокукый акты белән шәһәр төзелеш эшчәнлегенә турында закон нигезләмәләрен исәпкә алып билгеләнә.

12. Әлеге статьяның 10 пункттында күрсәтелгән яңалыклар буенча жәмәгать фикер алышуларын яки Жәмәгать тыңлауларын оештыру һәм үткәрү тәртибе шәһәр төзелеш эшчәнлегенә турында закон нигезләмәләрен исәпкә алып, поселок Советы тарафыннан расланган жәмәгать тыңлаулары турында нигезләмә белән билгеләнә.

21 нче маддә. Гражданнар жыены

1. Жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә тикшерү, халыкны жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарә вазифаи затлары эшчәнлегенә турында мәгълүмат бирү, Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру өчен жирлекнең бер өлешендә гражданнар жыеннары үткәреләргә мөмкин. Гражданнар жыеннары микрорайоннар, торак массивлар, кварталлар, урамнар, торак йортлар буенча чакырыла.

2. Гражданнар жыены халык, жирлек Советы, жирлек башлыгы инициативасы буенча, шулай ук территориаль ижтимагый үзидарә уставында каралган очрақларда үткәрелә.

3. Жирлек советы яки жирлек башлыгы инициативасы буенча үткәрелә торган гражданнар жыелышы жирлек советы яки жирлек башлыгы тарафыннан билгеләнә.

4. Халык инициативасы буенча уздырыла торган гражданнар жыелышы жирлек Советы тарафыннан территориаль ижтимагый үзидарә органнарының, тиешле территориядә яшәүче һәм әлеге территорияләрдә урнашкан предприятие, учреждение, оешма житәкчеләренә жыелышында катнашу хокукына ия булган халык санының 10 процентыннан ким булмаган гражданнар төркеменә язма тәкъдиме буенча билгеләнә.

Гражданнар жыенын үткәрү турында тәкъдим аның каравына чыгарыла торган мәсьәләләр исемлеген, жыенны үткәрү вакыты һәм урынын үз эченә алырга тиеш. Бу тәкъдим вәкаләтле затлар тарафыннан имзаланырга тиеш, ә жыелыш үткәрү инициативасы белән гражданнар төркеме мөрәжәгать итсә, аларның һәрберсенә фамилиясе, исеме, әтисенә исеме, туган көне, яшәү урыны адресы күрсәтелгән.

Жирлек советы гражданнар жыенын уздыру турында кертелгән тәкъдимне үзенең якынлашып килүче утырышында карый.

Жирлек советы гражданнар жыенын үткәрүдән аның максатка туры килмәве сәбәпләре буенча баш тартырга хокуклы түгел.

5. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру максатларында гражданнар жыенын билгеләү һәм үткәрү тәртибе территориаль ижтимагый үзидарә уставы белән билгеләнә.

6. Гражданнар жыенын үткөрү вакыты һәм урыны һәм фикер алышуга кертелә торган мәсьәләләр турында тиешле территориядә яшәүчеләргә жыелыш уздырылачак көнгә кадәр жиде көннән дә соңга калмыйча массакүләм мәгълүмат чаралары, почта хәбәрләре, фатирлар буенча (подворный) әйләнүләр, белдерүләр һәм башка мөмкин булган чаралар кулланып хәбәр ителә.

Гражданнар жыенын әзерләү һәм үткөрүне жирлекнең башкарма комитеты тәмин итә.

7. Жыелыш эшендә әлеге территориядә яшәүче, сайлау хокукына ия булган 18 яшькә житкән гражданнар катнашырга хокуклы. Жыелышта катнашу хокукына ия булган гражданнарның гомуми саны Муниципаль сайлаулар үткәргәндә кулланыла торган Россия Федерациясе гражданнарының Россия Федерациясе чикләрендә булган һәм яшәгән урыннары буенча теркәү исәп-хисабы мәгълүматлары нигезендә билгеләнә.

Әгәр анда жыелышта катнашу хокукы булган гражданнарның өчтән бер өлеше булса, гражданнар жыелышы хокуклы дип санала.

Жыелыш карарлары жыелышта булган гражданнарның күпчелек тавышлары белән кабул ителә.

8. Гражданнар жыелышы жирле үзидарә органнарына һәм жирле үзидарә вазифаи затларына мөрәжәгатьләр кабул итә ала, шулай ук жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарә вазифаи затлары белән үзара мөнәсәбәтләрдә гражданнар жыелышын тәкъдим итәргә вәкаләтле затларны сайлый ала.

9. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча уздырыла торган гражданнар жыелышы территориаль ижтимагый үзидарә уставы белән аның компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр буенча карар кабул итә.

10. Гражданнар жыелышы кабул иткән мөрәжәгатьләр жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарә вазифаи затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиеш.

11. Гражданнар жыенын билгеләү һәм үткөрү тәртибе, шулай ук гражданнар Жыенының вәкаләтләре Федераль закон, әлеге Устав һәм торак пункт Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

12. Гражданнар жыены нәтижеләре рәсми рәвештә бастырылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш.

22 нче маддә. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы)

1. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә тикшерү һәм бөтен торак пункт халкы вәкилләренең фикерен ачыклау кирәк булганда үткәрелә. Жирлекнең тиешле территориаль өлешләрендәге халык арасыннан гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) гражданнар жыенын чакыру авыр булган очракларда, шул исәптән тиешле территориядә яшәүче һәм гражданнар жыенында катнашу хокукы булган халык саны 100дән артып киткән очракта үткәрелә.

2. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) гражданнар жыелышы вәкаләтләрен гамәлгә ашыра.

3. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) халык, торак пункт Советы, торак пункт башлыгы инициативасы буенча үткәрелә. Жирлек советы яки жирлек башлыгы инициативасы буенча үткәрелә торган гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) жирлек советы яки жирлек башлыгы

тарафыннан билгеләнә. Халык инициативасы буенча үткәрелә торган гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) поселок Советы тарафыннан билгеләнә.

4. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) сайланган делегатларның яртысыннан артыгы катнашса, хокуклы дип санала. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) карарлары конференциядә катнашучы делегатларның күпчелек тавышлары белән кабул ителә.

5. Гражданнар конференциясен (делегатлар жыелышын) билгеләү һәм үткәрү, делегатлар сайлау тәртибе жирлек советының әлеге уставы һәм норматив хокукый акты белән билгеләнә.

6. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) территориаль ижтимагый үзидарә уставында каралган тәртиптә һәм очрақларда билгеләнә һәм үткәрелә.

7. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) нәтижеләре рәсми рәвештә бастырылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш.

23 нче маддә. Гражданнар арасында сораштыру

1. Гражданнардан сораштыру жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары, шулай ук дәүләт хакимияте органнары карарлар кабул иткәндә халыкның фикерен һәм аны исәпкә алуны ачыклау өчен бөтен территориядә яки территориянең бер өлешендә үткәрелә.

Сораштыру нәтижеләре тәкъдим итү характерында.

2. Гражданнарны сораштыруда сайлау хокукына ия булган торак пункт халкы катнашырга хокуклы.

3. Гражданнар арасында сораштыру:

1) жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча жирлек советы яки жирлек башлыгы;

2) Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары - республика һәм төбәкара әһәмияттәге объектлар өчен жирлекләрнең максатчан билгеләнешен үзгәртү турында Карар кабул иткәндә гражданнарның фикерен исәпкә алу өчен.

4. Гражданнарны сораштыруны билгеләү һәм үткәрү тәртибе Татарстан Республикасы Законына ярашлы рәвештә жирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

5. Гражданнарны сораштыруны билгеләү турында карарны поселок Советы кабул итә. Жирлек советының гражданнардан сораштыру билгеләү турындагы карарында:

1) сораштыруны үткәрү датасы һәм вакыты;

2) Сораштыру үткәргәндә тәкъдим ителгән (тәкъдим ителгән) сорауны (сорауларны) формалаштыру;

3) сораштыру үткәрү методикасы;

4) сораштыру таблицасының формасы;

5) сораштыруда катнашучы торак пункт халкының минималь саны.

6. Жирлек гражданнарына сораштыру уздырылганчы 10 көн алдан ук хәбәр ителергә тиеш.

7. Гражданнарны сораштыруга эзерләү һәм үткәрү белән бәйле чараларны финанслау:

1) жирле үзидарә органнары инициативасы буенча сораштыру үткәргәндә жирлек бюджеты акчалары хисабына;

2) Татарстан Республикасы бюджеты акчалары хисабына Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары инициативасы буенча сораштыру үткәргәндә.

8. Сораштыру нәтижәләре аны үткәргәннән соң бер ай эчендә басылып чыгарга тиеш. Сораштыру нәтижәләре белән авылның теләсә кайсы кешесе танышырга хокуклы. Жирле үзидарә органнары тиешле карарлар кабул иткәндә сораштыру нәтижәләре мәжбүри исәпкә алынырга тиеш.

24 нче маддә. Гражданнар жыены

1. Гражданнар жыены халыкның жирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыру һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашу формасы булып тора.

2. Гражданнар жыены «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» Федераль закон һәм муниципаль норматив хокукый актта каралган очракларда үткәрелә.

3. «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 25.1 маддәсендә каралган очракларда гражданнар жыены үткәрелергә мөмкин:

1) торак пунктта торак пункт чикләрен үзгәртү мәсьәләсе буенча, аның составына күрсәтелгән торак пункт керә, бу күрсәтелгән торак пункт территориясен башка торак пункт территориясенә кертүгә китерә;

2) әлеге торак пункт территориясендә гражданнарның үзара салым акчаларын кертү һәм куллану мәсьәләсе буенча торак пункт составына керүче торак пунктта;

3) авыл халкының тыгызлыгы түбән булган территориядә яки авыр барып житүле урында урнашкан торак пунктта, әгәр авыл жирлегендә халык саны 100 кешедән артмаса, торак пунктны бетерү мәсьәләсе буенча;

4) авыл жирлегендә авыл жирлеге старостасы кандидатурасын тәкъдим итү мәсьәләсе буенча, шулай ук авыл жирлеге старостасы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату мәсьәләсе буенча;

5) авыл жирлегендә гражданнар жыены шулай ук муниципаль хезмәт турында Россия Федерациясе законнарында каралган очракларда муниципаль хезмәт вазыйфасын биләүгә конкурс үткәргәндә конкурс комиссиясе составына кандидатлар тәкъдим итү максатларында үткәрелергә мөмкин.

4. Гражданнар жыенын жирлек башлыгы яки сайлау хокукына ия булган торак пунктта яшәүчеләрнең 10 кешедән ким булмаган төркеме инициативасы буенча чакырырга мөмкин.

5. Жыенны үткәру инициативасын яклап жыелырга тиешле имзалар саны торак пункт территориясендә даими яки күбесенчә яшәүче, яшәу урыны буенча теркәлгән гражданнар санының 5 процентын тәшкил итә, әмма 25 имзадан ким булмаса тиеш.

6. Жирлек башлыгы тарафыннан чакырылган гражданнар жыены жирлек башлыгы карары белән билгеләнә, инициатив төркем тарафыннан чакырылган гражданнар жыены жирлек Советы карары белән билгеләнә.

7. Торак пунктта яшәүчеләр алдан ук гражданнар жыенын үткәру вакыты һәм урыны турында хәбәр ителә, алдан ук муниципаль хокукый акт проекты һәм гражданнар жыены карарына чыгарыла торган мәсьәләләр буенча материаллар белән танышалар.

8. Жыенда кабул ителгән карарлар муниципаль хокукый актлар булып тора, жирлек башлыгы тарафыннан имзалана һәм Татарстан Республикасы муниципаль норматив хокукый актлар регистрына кертелергә тиеш.

25 нче маддә. Гражданнарның жирле үзидарә органнарына мөрәжәгатьләре

1. Гражданнар жирле үзидарә органнарына индивидуаль һәм коллектив мөрәжәгатьләр ясау хокукына ия.

2. Гражданнар мөрәжәгатьләре «Россия Федерациясе гражданнары мөрәжәгатьләрен карау тәртибе турында» 2006 елның 02 маендагы 59-ФЗ номерлы Федераль закон, «Татарстан Республикасында гражданнар мөрәжәгатьләре турында» 2003 елның 12 маендагы 16-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда каралырга тиеш.

3. Гражданнарның мөрәжәгатьләрен карау тәртибен һәм срокларын бозган өчен жирле үзидарә вазыйфай затлары Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә жаваплы.

26 нчы маддә. Торак пунктта яшәүчеләрнең жирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыру һәм аны гамәлгә ашыруда катнашуның башка формалары

1. Әлеге Уставта каралган федераль законнар нигезендә халыкның жирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыру һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашу формалары белән беррәттән, гражданнар жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарға, Татарстан Республикасы Конституциясенә, Татарстан Республикасы законнарына каршы килмәгән башка формаларда катнашырга хокуклы.

2. Жирле үзидарәне жирлектә яшәүчеләрнең турыдан-туры гамәлгә ашыруы һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы законлылык, иреклелек принципларына нигезләнә.

Жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарә вазыйфай затлары халыкка жирле үзидарә халкына турыдан-туры гамәлгә ашыруда һәм халыкның жирле үзидарә гамәлгә ашыруда катнашуында ярдәм итәргә тиеш.

III бүлек. ТОРАК ПУНКТ СОВЕТЫ

27 нче маддә. Торак пункт Советы Жирле үзидарәнең вәкиллекле органы

1. Торак пункт Советы даими эшләүче жирле үзидарәнең сайлап куелган коллегиаль вәкиллекле органы булып тора.

2. Жирлек Советының рәсми исеме Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районы Иске Киремет авыл жирлеге Советы.

3. Авыл жирлеге Советының вәкаләтләре 5 ел.

4. Жирлек советы жирлек халкына хисап бирә һәм контрольдә тотат.

5. Торак пункт Советының мөһерләре, үз атамасы белән бланклары бар.

6. Жирлек Советы эшчәнлеген тәэмин итү чыгымнары Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясенә ярашлы рәвештә жирлек бюджетында аерым юл белән карала.

28 нче маддә. Торак пункт Советы составы

1. Жирлек советы бер мандатлы сайлау округлары буенча муниципаль сайлауларда сайлана торган 7 депутаттан тора.

2. Жирлек советы аның составына билгелэнгән сандагы депутатларның өчтән ике өлешен сайлаганда хокуклы булып тора.

3. Торак пункт Уставы белән торак пункт Советы утырышының Хокукыйлыгы билгеләнә. Жирлек советы утырышы, әгәр анда сайланган депутатлар санының 50 процентыннан кимрәк өлеше булса, хокуклы дип санала алмый. Авыл жирлегә Советы утырышы өч айга бер тапкырдан да сирәгрәк уздырылмый.

4. Яңа сайланган жирлек Советы беренче утырышка жирлек уставы белән билгелэнгән срокта жыела, ул жирлек Советы сайланган көннән алып 30 көннән артмаска тиеш.

29 нчы маддә. Авыл жирлегә Советы депутаты статусы

1. Жирлек Советы депутатының вәкаләтләре ул сайланган көннән башлана һәм яңа чакырылыш жирлек Советы эшли башлаган көннән туктатыла.

2. Жирлек Советы депутаты Азат ителмәгән нигездә эшли, депутатлык эшчәнлеген төп эш урыны буенча хезмәт һәм хезмәт бурычларын үтәү белән бергә алып бара, әлеге уставта билгелэнгән очрактан тыш.

3. Жирлек Советы депутаты статусына бәйле чикләүләр федераль законнар белән билгеләнә.

4. Жирлек Советы депутатына үз вәкаләтләрен законнар, әлеге устав, жирлек Советы карарлары нигезендә тоткарлыксыз гамәлгә ашыру өчен шартлар тудырыла.

5. Жирлек Советы депутаты жирлек Советы тарафыннан расланган депутат этикасы кагыйдәләрен үтәргә тиеш, алар шул исәптән депутатның түбәндәге йөкләмәләрен дә үз эченә алырга тиеш:

1) жирле үзидарә органнары эшендә катнашудан тыелырга һәм депутат статусын жирле үзидарә органнары, оешмалар, вазифаи затлар, муниципаль хезмәткәрләр һәм гражданныр эшчәнлегенә аның шәхсэн яки аның якын туганнарына кагылышлы мәсьәләләрне хәл иткәндә йогынты ясау өчен кулланмаска;

2) депутат бурычларын объектив үтәүдә шик тудырырга мөмкин булган тәртиптән тыелырга, шулай ук аның абруена яки поселок Советының абруена зыян китерергә сәләтле конфликтлы ситуацияләрдән качарга;

3) мәнфәгатьләр конфликты барлыкка килү куркынычы янаганда вазифаны биләүче затның шәхси мәнфәгәте (турыдан - туры яки турыдан - туры булмаган) аның мәнфәгатьләр конфликтыны булдырмау һәм жайга салу буенча чаралар күрү бурычын күздә тоткан очракта, аның вазифа (хезмәт) бурычларын (вәкаләтләрен гамәлгә ашыру) тиешле, объектив һәм гадел үтәвенә йогынты ясый яки йогынты ясый ала торган хәлләр хәбәр итәргә бу хакта торак пункт советына һәм аның әлеге мәнфәгатьләр конфликтыны булдырмауга яки жайга салуга юнәлдерелгән карарын үтәргә;

4) жирлек советында билгелэнгән жәмәгать чыгышлары кагыйдәләрен үтәргә;

5) депутатлык эшчәнлегә белән бәйле булмаган максатларда Федераль закон нигезендә аңа депутатлык бурычларын үтәү белән бәйле рәвештә билгеле булган конфиденциаль характердагы мәгълүматларны ачмаска һәм кулланмаска;

6) депутат бурычларын үтәү сәбәпле физик һәм юридик затлардан бүләкләр (бүләкләр, акчалата бүләкләр, ссудалар, хезмәтләр, күңел ачулар, ял, транспорт чыгымнары һәм башка бүләкләр) алмаска.

6. Депутат, жирле үзидарәнең сайлап куелган органы эгъзасы, жирле үзидарәнең сайлап куелган вазыйфаи заты, муниципаль вазыйфаны биләүче башка зат "коррупциягә каршы тору турында" 2008 елның 25 декабрэндәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон һәм башка федераль законнар белән билгеләнгән чикләүләргә, тыюларны үтәргә, бурычларны үтәргә тиеш. "Коррупциягә каршы тору турында" 2008 елның 25 декабрэндәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон, 2012 елның 3 декабрэндәге 230 номерлы Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләргә, тыюларны үтәмәү, бурычларны үтәмәү очрагында депутат, жирле үзидарәнең сайлап куелган органы эгъзасы, жирле үзидарәнең сайлап куелган вазыйфаи заты, муниципаль вазыйфаны биләүче башка затның вәкаләтләре вакытыннан алда туктатыла-"дәүләт Вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнары аларның керемнәренә туры килүен контрольдә тоту турында" Федераль закон, 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль закон белән аерым категория затларга Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (вкладлар) ачуны һәм аларга ия булуны, акчалата средстволарны һәм кыйммәтле әйберләргә саклауны, чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яки) алардан файдалануны тыю турында.

7. Жирлек Советы депутаты тарафыннан коррупциягә каршы тору турында Россия Федерациясе законнары нигезендә бирелә торган керемнәр, чыгымнар, мөлкәт һәм мөлкәт характерындагы йөкләмәләр турындагы мәгълүматларның дөрөсләнгән һәм тулылыгын тикшерү Татарстан Республикасы Президенты карары нигезендә Татарстан Республикасы законы белән билгеләнгән тәртиптә үткәрелә.

8. Әлеге статьяның 7 өлеше нигезендә үткәрелгән тикшерү нәтижәсендә "коррупциягә каршы тору турында" 2008 елның 25 декабрэндәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон, "дәүләт Вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен контрольдә тоту турында" 2012 елның 3 декабрэндәге 230-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләргә, тыюларны үтәмәү, бурычларны үтәмәү фактларын ачыклаганда, 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ Федераль закон белән аерым категория кешеләргә счетлар (вкладлар) ачуны һәм булуны тыю турында, акчаларны һәм кыйммәтле әйберләргә Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында сакларга, чит ил финанс инструментларына ия булырга һәм (яки) алардан файдаланырга", Татарстан Республикасы Президенты жирлек Советы депутаты вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату турында тиешле карар кабул итәргә вәкаләтле жирлек Советына яки судка гариза белән мөрәжәгать итә.

9. Муниципаль вазыйфаларны биләүче затлар тарафыннан тәкъдим ителгән керемнәр, чыгымнар, мөлкәт һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләр турында мәгълүмат Аксубай муниципаль районы сайтында "Интернет" мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә урнаштырыла һәм (яки) массакүләм мәгълүмат чараларына муниципаль хокукый актлар белән билгеләнгән тәртиптә бастырып чыгару өчен бирелә.

10. Депутатның сайлаучылар белән очрашулары махсус билгеләнгән урыннарда, шулай ук ишегалды территорияләрендә, аларны үткәрү тормышны тәмин итү, транспорт яки социаль инфраструктура, элемент объектларының эшчәнлеген бозмаса, жәяүлеләр һәм (яки) транспорт чараларының хәрәкәтенә комачаулау тудырмаса яки гражданның торак биналарга яки транспорт яки социаль инфраструктура объектларына керүенә комачауламаса, үткәрелә. Татарстан Республикасы башкарма хакимияте органнарына яки жирле үзидарә органнарына мондый очрашулар турында хәбәр итү таләп ителми. Шулай ук вакытта

депутат күрсәтелгән органнарга аларның кайчан һәм кайчан үткәрелүе турында алдан хәбәр итәргә хокуклы.

11. Жирле үзидарә органнары депутатларның сайлаучылар белән очрашуларын үткәрү өчен махсус билгеләнгән урыннарны билгели, шулай ук депутатларның сайлаучылар белән очрашуларын үткәрү өчен жирле үзидарә органнары тарафыннан бирелә торган биналар исемлеген һәм аларны бирү тәртибен билгели.

12. Депутатның сайлаучылар белән ачык чара формасындагы очрашулары Россия Федерациясенә жылышлар, митинглар, демонстрацияләр, йөрешләр һәм пикетлар турындагы законнарына ярашлы рәвештә үткәрелә.

13. Депутатның сайлаучылар белән очрашуларын оештыруга яки үткәрүгә Россия Федерациясә жылышлар, митинглар, демонстрацияләр, йөрешләр һәм пикетлар турында законнары белән билгеләнгән ачык чара формасында комачаулау Россия Федерациясә законнары нигезендә административ җаваплылыкка китерә.

30 нчы маддә. Жирлек депутаты, жирлекнең сайлап куелган жирле үзидарә органы әгъзасы, жирлекнең сайлап куелган жирле үзидарә вазифаи заты вәкаләтләрен гамәлгә ашыру гарантияләре.

1. Депутат, жирле үзидарәнең сайлап куелган органы әгъзасы, жирле үзидарәнең сайлап куелган вазифаи зат вәкаләтләрен гамәлгә ашыру гарантияләре федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә жирлек уставы белән билгеләнә.

2. Муниципаль вазифаны даими нигездә биләүче кешегә

1) муниципаль хокукый актларга ярашлы рәвештә вазифа вәкаләтләрен үтәүне тәмин итүче эш шартлары;

2) жирле үзидарә органнарын, предприятиеләрне, учреждениеләрне һәм оешмаларны, жирлек бюджеты акчалары хисабына тулысынча яки өлешчә финанслана торган, яисә закон нигезендә салымнар һәм мәжбүри түләүләр түләү буенча ташламаларга ия булган милек формаларына карамастан, вазифаи затларның беренче чиратта кабул итү хокукы;

3) жирле үзидарә органнары кабул иткән хокукый актларга киртәсез керү хокукы;

4) жирлекнең муниципаль хокукый актлары белән билгеләнгән тәртиптә жирлек территориясендә булган жирле үзидарә органнарыннан, ә федераль законнарда каралган очракларда барлык милек формалары оешмаларыннан, иҗтимагый берләшмәләрдән һәм аларның вазифаи затларыннан жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча вәкаләтләрен үтәү өчен кирәкле мәгълүмат һәм материаллар алу хокукы;

5) акчалата бүләкне вакытында һәм тулы күләмдә алу хокукы;

6) Эш (хезмәт) вакытының нормаль дәвамлылыгын билгеләү, ял көннәре һәм эшләми торган бәйрәм көннәре, шулай ук ел саен түләнгән торган төп һәм өстәмә отпусklar бирү белән тәмин ителә торган ял;

7) муниципаль вазифаны биләүче кешегә һәм аның гаилә әгъзаларына, шул исәптән муниципаль вазифаны биләүче кеше пенсиягә чыкканнан соң, медицина хезмәте күрсәтү;

8) кеше муниципаль вазифаны билэгән вакытта яки аны туктатканнан соң, эмма аның вазифа бурычларын үтәве белән бәйле рәвештә, авыру яки эшкә сәләтен югалту очрагына мәжбүри дәүләт социаль иминияте;

9) әлеге Уставта билгеләнгән тәртиптә һәм шартларда пенсия белән тәмин итү, шулай ук муниципаль вазыйфаны биләүче затның гаилә әгъзаларын, аның вазыйфа вәкаләтләрән үтәве белән бәйле рәвештә вафат булган очракта, федераль закон нигезендә пенсия белән тәмин итү;

10) муниципаль вазыйфаны биләүче затны һәм аның гаилә әгъзаларын федераль законнар һәм муниципаль хокукый актлар белән билгеләнгән очрактарда, тәртиптә һәм шартларда вазифа вәкаләтләрән үтәүгә бәйле рәвештә көч кулланудан, янаулардан һәм башка законсыз гамәлләрдән яклау;

11) хезмәт командировкалары белән бәйле чыгымнарны каплау;

12) үз вәкаләтләрән гамәлгә ашырганда транспорт хезмәте күрсәтү, шулай ук жирлекнең муниципаль хокукый актларында билгеләнгән тәртиптә биләгән вазифасына бәйле рәвештә шәхси транспортны хезмәт максатларында куллану өчен компенсация.

3. Муниципаль вазыйфаны даими булмаган нигездә биләүче затка әлеге статьяның 2 өлешендәге 1-4 һәм 10 пунктларында каралган гарантияләр бирелә, шулай ук муниципаль вазыйфаны биләүгә бәйле чыгымнарны, шул исәптән муниципаль вазыйфаны биләүгә бәйле хезмәт командировкаларына бәйле чыгымнарны, жирлекнең муниципаль хокукый актларында билгеләнгән тәртиптә компенсацияләү гарантияләне.

4. Муниципаль вазыйфаларны биләүче затларга вәкаләтләрне гамәлгә ашыру гарантияләре жирлек бюджеты акчалары хисабына финанслана.

31 нче маддә. Жирлек Советы депутатының сайлаучылар белән мөнәсәбәтләре

1. Авыл жирлегенә Советы депутаты сайлаучылар, шулай ук аның сайлау округы территориясендә урнашкан предприятиеләр, оешмалар, дәүләт һәм башка органнар коллективлары белән элемтәдә тора.

2. Авыл жирлегенә Советы депутаты сайлаучылар алдында җавап бирә һәм аларга хисап бирә.

3. Депутатлар Советы сайлаучылар алдында үз эше турында елына бер тапкырдан да сирәгрәк хисап бирә, вакыт-вакыт аларны жирлекнең эш советы турында хәбәр итә, шулай ук айга бер тапкырдан да сирәгрәк сайлаучыларны кабул итә.

4. Жирлек Советы депутаты жирлек халкының законлы хокукларын, ирекләрән һәм мәнфәгатьләрән тәмин итү буенча законнарда каралган чараларны кабул итәргә, шул исәптән алардан килгән тәкъдимнәрне, гаризаларны, шикаятьләрне карарга, аларда булган мәсьәләләрне дәрәс һәм вакытында хәл итәргә ярдәм итәргә тиеш.

32 нче маддә. Яңа сайланган жирлек Советы эшен оештыру

1. Яңа чакырылыш жирлек Советы беренче утырышка депутатларның билгеләнгән санының өчтән ике өлеше сайланган көннән соң ун көннән дә соңга

калмыйча жыела. Сайлаулардан соң беренче утырышны жирлек башлыгы, э ул булмаганда жирлекнең сайлау комиссиясе чакыра.

2. Сайлаулардан соң беренче утырышны жирлек советының яңа башлыгы сайланганчы, жирлек Советының иң өлкән депутаты ача һәм алып бара.

33 нче маддә. Торак пункт Советы компетенциясе

1. Торак пункт Советы компетенциясендә:

- 1) торак пункт уставын кабул итү һәм аңа үзгәрешләр һәм өстәмэләр керту;
- 2) торак пункт территориясендә гомуми мәжбүри кагыйдэләрне законнарға ярашлы рәвештә билгеләү;
- 3) жирлек бюджетын һәм аның үтәлеше турында хисапны раслау;
- 4) жирле салымнарны һәм жыемнарны билгеләү, үзгәртү һәм бетерү, аларны түләү буенча Россия Федерациясенең Салымнар һәм жыемнар турындагы законнары нигезендә ташламалар бирү;
- 5) торак пунктның социаль-иқтисади үсеше стратегиясен раслау;
- 6) жирлекнең коммуналь инфраструктурасы системаларын комплекслы үстерү, жирлекнең транспорт инфраструктурасын комплекслы үстерү, жирлекнең социаль инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларын раслау, аларга таләпләр Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан билгеләнә;
- 7) торак пункт чикләрен үзгәртү, торак пунктны үзгәртү турында инициатива тәкъдим итү;
- 8) жирлек Советы депутатларын сайлауны билгеләү һәм жирлек Советы депутатларын сайлау буенча сайлау округлары схемасын раслау;
- 9) жирле референдумны билгеләү;
- 10) жирлек башлыгын сайлау;
- 11) жирлек башлыгы урынбасарын сайлау;
- 12) муниципаль район Советына жирлек Советы депутатлары арасынан жирлек вәкилен сайлау;
- 13) жирлекнең сайлау комиссиясе әгъзаларын билгеләү;
- 14) жирлек чикләрен үзгәртү, жирлекне үзгәртеп кору, жирлек Советы депутатын чакыртып алу мәсьәләләре буенча тавыш бирүне билгеләү;
- 15) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында Закон чыгару инициативасы хокукын гамәлгә ашыру;
- 16) жирлекнең муниципаль милкендә булган мөлкәт белән идарә итү һәм аның белән идарә итү тәртибен билгеләү;
- 17) муниципаль предприятиеләрне булдыру, үзгәртеп кору һәм бетерү, шулай ук муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр хезмәтләренә тарифлар билгеләү, федераль законнарда каралган очраклардан тыш, эшләрне башкару турында карарлар кабул итү тәртибен билгеләү;
- 18) муниципаль-ара хезмәттәшлек оешмаларында торак пунктның катнашу тәртибен билгеләү;
- 19) жирле үзидарә органнары эшчәнлеген матди-техник һәм оештыру ягынан тәэмин итү тәртибен билгеләү;
- 20) торак пунктның Ревизия комиссиясен формалаштыру;
- 21) жирлек башлыгын отставкага жиберү турында Карар кабул итү;

22) жирле үзидарэ органнары һәм жирле үзидарэ вазифаи затлары жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү вәкаләтләрен үтәүне контрольдә тоту;

23) торак пункт территориясен төзекләндерү һәм тоту кагыйдәләрен раслау;

24) жирлекнең территориаль планлаштыру документларын, шәһәр төзелеше проектлауның жирле нормативларын, жирдән файдалану һәм жирлек территориясен төзү кагыйдәләрен, жирлекнең генераль планын, Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексына ярашлы рәвештә башка шәһәр төзелеше документларын раслау;

25) торак пункт территориясендәге урамнарға һәм торак пунктларның башка өлешләренә исем бирү һәм үзгәртү тәртибен раслау;

26) гадәттән тыш хәлләрне бетерү өчен жирле финанс һәм матди ресурслар резервларын булдыру һәм куллану тәртибен билгеләү;

27) муниципаль махсулаштырылган торак фондына торак урыннары бирү тәртибен билгеләү;

28) территориаль ижтимагый үзидарэ органнарына жирлек бюджетыннан кирәкле акчаларны бүлеп бирү шартларын һәм тәртибен билгеләү;

29) автоном коммерцияле булмаган оешмалар һәм фондлар формасында коммерцияле булмаган оешмалар булдыру турында карарлар кабул итү;

30) үз массакүләм мәгълүмат чараларын оештыру;

31) жирлек Советы карарларын һәм жирлек уставын аңлату;

32) жирлек Советы Регламентын һәм үз эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буюнча башка карарлар кабул итү;

33) Совет торак пункты турында нигезләмәне раслау;

34) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән жирлекләрнең вәкиллекле органнары карамагына кертелгән башка вәкаләтләр, шулай ук әлеге устав белән жирлек Советы компетенциясенә кертелгән башка вәкаләтләр.

35) урам-юл челтәре элементларына исемнәр бирү (федераль әһәмияттәге автомобиль юлларыннан, төбәк яки муниципаль-ара әһәмияттәге автомобиль юлларыннан, муниципаль районның жирле әһәмияттәге автомобиль юлларыннан тыш), торак пункт чикләрендәге планлаштыру структурасы элементларына исемнәр бирү, мондый исемнәрне үзгәртү, гамәлдән чыгару;

2. Жирлек Советы, жирлек башлыгы яки аерым депутатлар (депутатлар төркемнәре) белән нинди дә булса формада жирлек бюджеты акчалары белән идарә итү һәм (яки) идарә итү рөхсәт ителми, жирлек бюджеты акчалары жирлек Советы, жирлек башлыгы һәм депутатлар эшчәнлеген тәмин итүгә юнәлтелгән.

3. Жирлек советы жирлек башлыгының аның эшчәнлегенә нәтижәләре, жирлек башкарма комитеты һәм жирлек башлыгы карамагындагы башка жирле үзидарэ органнары эшчәнлегенә, шул исәптән жирлек Советы куйган мәсьәләләрне хәл итү турында еллык хисапларын тыңлый.

34 нче маддә. Авыл жирлеге Советының эш тәртибе

1. Авыл жирлеге Советының эш тәртибе әлеге устав һәм авыл жирлеге Советы Регламенты белән билгеләнә.

2. Жирлек советы эшенең төп формасы булып аның утырышлары тора, аларда жирлек Советы компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр хәл ителә.

3. Жирлек Советы утырышлары, әгәр анда сайланган депутатлар санының ким дигәндә 50 проценты катнашса, хокуклы.

4. Жирлек советының чираттагы утырышлары кирәк булганда, әмма өч айга бер тапкырдан да сирәгрәк үткәрелми. Чираттан тыш утырышлар жирлек башлыгы яки депутатлар төркеме инициативасы буенча жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының өчтән бер өлешенән ким булмаган өлеше буенча чакырыла.

5. Совет утырышларын авыл жирлеге башлыгы чакыра. Жирлек Советы депутатлары һәм чакырылган затлар чираттагы утырышның вакыты, урыны һәм көн тәртибе турында биш көннән дә соңга калмыйча, ә чираттан тыш утырыш уздырылганчы бер көннән дә соңга калмыйча хәбәр ителә.

6. Авыл жирлеге Советы утырышлары ачык һәм ачык үткәрелә. Советның ачык утырышларында авылның теләсә кайсы кешесе катнашырга хокуклы.

Регламентта каралган очрақларда, жирлек Советы ябык утырыш үткәрү турында Карар кабул итәргә хокуклы, анда жирлек Советы чакырган затлар гына, шулай ук утырышта закон нигезендә катнашырга хокуклы затлар гына катнаша ала.

7. Жирлек Советының һәр утырышында утырыш протоколы алып барыла. Утырыш протоколына утырышның датасы, урыны һәм вакыты турында мәгълүмат кертелә, каралган барлык мәсьәләләр санап чыгарыла һәм тавыш бирү нәтижәләре күрсәтелгән барлык кабул ителгән карарлар теркәлә. Жирлек советы утырышы протоколына кул куелгач, жирлек башлыгы аның белән жирлекнең теләсә кайсы кешесе таныша ала.

8. Жирлек Советы утырышларында һәр депутатның бер тавышы бар. Авыл жирлеге Советы депутаты тавыш бирү хокукын үзе гамәлгә ашыра. Торак пункт Советы утырышларында тавыш бирү ачык (шул исәптән исемле) һәм яшерен булырга мөмкин. Һәр төр тавыш бирүне куллану очрақлары әлеге устав, торак пункт Советы Регламенты белән билгеләнә.

9. Жирлек башлыгы тавышы жирлек Советы карарларын кабул иткәндә жирлек Советы депутаты тавышы буларак исәпкә алына.

35 нче маддә. Жирлек Советы эшчәнлеген оештыру

1. Жирлек Советы эшчәнлеген оештыруны жирлек башлыгы башкара.

2. Жирлек Советы Регламентына ярашлы рәвештә, жирлек Советы компетенциясенә кертелгән мәсьәләләрне алдан карау һәм эзерләү өчен, жирлек башлыгыннан тыш, жирлек советы эшчәнлегенә төп юнәлешләре буенча даими яки вакытлыча комиссияләр (яки) төзелә ала. Депутат ике даими комиссиядә генә эшләргә хокуклы.

3. Муниципаль программаларны, жирлек Советы карарлары проектларын эзерләү, жирлек карамагына кертелгән мөһим мәсьәләләрне тикшерү өчен, жирлек Советы каршында аның карары буенча депутатлар, жирлекнең башкарма комитеты, ижтимагый берләшмәләр, оешмалар һәм предприятиеләр вәкилләре, белгечләр, экспертлар һәм жирлек халкы составында эшче, эксперт һәм башка кинәшмә төркемнәре төзелергә мөмкин.

36 нчы маддә. Жирлек Советы тарафыннан контроль функцияләренә гамәлгә ашыру

1. Жирлек советы жирлек советы кабул иткэн элге Устав нигезлэмэлэренен үтэлешен, жирлек бюджетының үтэлешен, бюджеттан тыш фондлар акчаларын, жирлекне үстерү программаларын куллануны, жирлекнең башкарма комитеты эшчәнлеген контрольдә тотат.

2. Жирле үзидарэ органнары һәм аларның вазыйфаи затлары тарафыннан законнарны, элге Уставны һәм башка муниципаль норматив хокукый актларны бозу фактлары ачыкланган очракта, жирлек Советы карары белән, жирлек башлыклары депутатлар арасыннан күрсәтелгән фактларны тикшерү өчен вакытлыча контроль комиссияләр төзөргә мөмкин.

3. Законнарға ярашлы рәвештә, жирлек Советы инициативасы буенча жирлек башлыклары жирлек бюджеты акчаларын максатчан куллануны, муниципаль милекне нәтижәле куллануны тикшерә (ревизияли) ала. Күрсәтелгән контроль һәм эксперт-аналитик чараларны үткәрү тәртибе жирлекнең ревизия комиссиясе турындагы Нигезлэмә белән билгеләнә.

4. Жирлекнең башкарма комитеты, предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар, вазыйфаи затлар, территорияль ижтимагый үзидарэ органнары, әгәр закон белән башкача билгеләнмәгән булса, жирлек советы, аның контроль комиссияләре, жирлек Советы депутаты мөрәжәгәте буенча жирлек Советы карамагына кагылышлы мәсьәләләр буенча сорала торган мәгълүматны бирергә, э законнарны, муниципаль норматив хокукый актларны бозуга күрсәтмәләр бирелгән очракта, хокук бозуларны һәм хокук бозуларны бетерү өчен кичекмәстән чаралар күрергә тиеш гаепле кешеләрне җаваплылыкка тарту.

5. Жирлек советы жирлек башлыгының аның эшчәнлеген, жирлекнең башкарма комитеты һәм жирле үзидарэнең башка ведомство карамагындагы органнары эшчәнлеген нәтижеләре, шул исәптән жирлек Советы куйган мәсьәләләрне хәл итү турында еллык хисапларын тыңлый.

6. Жирлек советы, контроль функцияләрен башкарып, жирлек Башкарма комитетының финанс-хужалык һәм башкарма-идарэ итү эшчәнлегенә тыкшынырга хокуклы түгел.

37 нче маддә. Муниципаль район Советына жирлек вәкилен сайлау

1. Жирлек вәкиле жирлек Советы депутатлары арасыннан Аксубай муниципаль районы Советына яшерен тавыш биру юлы белән сайлана.

2. Сайланган кандидат дип санала, аның өчен жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының яртысыннан артыгы тавыш биргән.

38 нче маддә. Жирлек Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Жирлек Советы вәкаләтләре " Россия Федерациясендә жирле үзидарэ оештыруның гомуми принциплары турында «2003 елның 6 октябрәдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 73 статьясында каралган тәртиптә һәм нигезләр буенча вакытыннан алда туктатылырга мөмкин.

Жирлек Советының вәкаләтләре дә туктатыла:

1) жирлек Советы тарафыннан үз-үзеңне таркату турында карарлар;

2) Татарстан Республикасы Югары судының жирлек Советы депутатларының элге составының хокуксызлыгы турындагы карары үз көченә керүе, шул исәптән депутатларның үз вәкаләтләрен тапшыруы белән бәйлә рәвештә;

3) законнарға ярашлы рәвештә, шулай ук торак пункт бетерелгән очракта гамәлгә ашырыла торган торак пунктны үзгәртеп кору;

4) шәһәр округы белән берләшү сәбәпле, торак пунктның муниципаль берәмлек статусын югалтуы;

5) жирлек чикләре үзгәрү яки шәһәр округы белән берләшү нәтижәсендә жирлек сайлаучылары саны 25 проценттан артыкка арту;

6) гражданның турыдан-туры ихтиярын белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен таләп ителә торган муниципаль хокукый акты чыгару срогын бозу.

2. Жирлек Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату аның депутатларының вәкаләтләрен вакытыннан алда туктатуга китерә.

3. Жирлек Советы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, вакытыннан алда сайлаулар федераль закон белән билгеләнгән срокларда үткәрелә.

39 нчы маддә. Торак пункт Советын үз-үзен таркату турында Карар кабул итү тәртибе

1. Жирлек советын үз-үзен таркату турында карар жирлек башлыгы яки жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының яртысыннан ким булмаган өлеше булган депутатлар төркеме инициативасы буенча кабул ителергә мөмкин.

2. Үз үзеңне таркату турында Карар кабул итү инициативасы тәкъдим ителергә мөмкин түгел:

1) жирлек Советы сайланганнан соң беренче ел дәвамында;

2) жирлек бюджетын кабул итү һәм аның үтәлеше турында хисапны раслау чорында;

3) жирлек башлыгын чакыртып алу турында тавыш бирү вакытында яки аның вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта.

3. Торак пункт Советының үз-үзен таркату турында язма тәкъдиме үз-үзен таркату мотивларын үз эченә алырга тиеш, шулай ук аңа үз-үзен таркату сәбәпләрен дәлилләүче башка материаллар да кушылырга мөмкин.

4. Депутатлар арасынан үз-үзен таркату мәсьәләсен алдан карау өчен жирлек Советы карары белән комиссия төзелә. Жирлек советы яки жирлек башлыгы карары буенча жирлек советын үз-үзен таркату мәсьәләсе ачык тыңлауларга чыгарылырга мөмкин.

5. Жирлек советының үз-үзен таркату мәсьәләсен карау дәвамлылыгы жирлек Советы депутатлары һәм жирлек халкы тарафыннан үз-үзен таркату инициативасының барлык шартларын һәм нигезләмәләрен һәрьяклап һәм объектив фикер алышу мөмкинлеген гарантияләргә тиеш. Үз-үзеңне таркату турында карар үз-үзеңне таркату инициативасы тәкъдим ителгәннән соң ике ай узгач кабул ителергә мөмкин.

6. Жирлек советын үз-үзен таркату турында карар жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының өчтән ике өлеше тарафыннан яшерен тавыш бирү юлы белән кабул ителә.

7. Жирлек Советы үз-үзен таркату тәкъдимен кире каккан очракта, үз-үзен таркату турында кабат инициатива үз-үзен таркату мәсьәләсе буенча тавыш бирү көненнән соң бер елдан да иртәрәк куелмаска мөмкин.

40 нчы маддә. Жирлек Советы депутаты вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Жирлек Советы депутатының вәкаләтләре вакытыннан алда туктатыла:

1) үлем;

2) үз теләге белән отставкага китү;

3) суд тарафыннан эшкә сәләтсез яки чикләнгән эшкә сәләтле дип танылу;

4) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип танылу яки үлгән дип игълан итү;

5) аңа карата судның гаепләү карарының законлы көченә керүе;

6) Россия Федерациясеннән читтә даими яшәү урынына;

7) Россия Федерациясе гражданлыгын туктату, чит ил дәүләте гражданлыгын туктату - Россия Федерациясе халыкара килешүендә катнашучы, аның нигезендә чит ил гражданы жирле үзидарә органнарына сайланырга, чит ил гражданлыгын алырга яисә Чит ил гражданлыгы булган Россия Федерациясе гражданы Россия Федерациясе халыкара килешүендә катнашучы булмаган чит ил территориясендә Россия Федерациясе гражданының даими яшәү хокукын раслаучы яшәү рөхсәтен яисә башка документ алырга хокуклы, жирле үзидарә органнарына сайланырга хокуклы;

8) сайлаучылар тарафыннан кире чакыру;

9) жирлек Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату;

10) хәрби хезмәткә чакыру яки аны алмаштырган альтернатив гражданлык хезмәтенә жиберү;

11) федераль законнарда билгеләнгән башка очрактарда.

2. Үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыручы депутатның вәкаләтләре «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләренә үтәмәгән очракта вакытыннан алда туктатыла.

3. Әлеге статьяның 1 өлешендәге 1-7, 10 пунктларында күрсәтелгән очрактарда жирлек Советы депутаты вәкаләтләрен туктату турында карар жирлек Советы тарафыннан, вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату өчен нигез барлыкка килгән көннән соң 30 көннән дә соңга калмыйча, ә эгәр бу нигез жирлек Советы утырышлары арасында барлыкка килгән булса, мондый нигез барлыкка килгән көннән соң өч айдан да соңга калмыйча кабул ителә.

4. Әлеге статьяның 1 өлешендәге 8 пункттында каралган очракта, жирлек Советы депутатының чакыруы буенча тавыш бирү нәтижеләре рәсми рәвештә басылып чыккан көннән башлап, жирлек Советы депутатының вәкаләтләре туктатыла.

5. Әлеге статьяның 1 өлешендәге 9 пункттында каралган очракта, жирлек Советы депутатының вәкаләтләре жирлек Советы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган көннән туктатыла.

6. Татарстан Республикасы Президенты жирлек Советы депутаты вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату турында гариза белән мөрәжәгать иткән очракта, вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату өчен нигез барлыкка килгән көн-жирлек советына әлеге гариза кергән көн.

7. Жирлек Советы депутаты вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, өстәмә депутат сайлаулары федераль закон, Татарстан Республикасы Сайлау кодексы нигезендә билгеләнә.

IV бүлек. ТОРАК ПУНКТ БАШЛЫГЫ

41 нче маддә. Авыл жирлегә башлыгы авыл жирлегенең югары вазифалы кешесе

1. Авыл жирлеге башлыгы-авыл жирлегенен югары вазифалы кешесе.
2. Жирлек башлыгы жирлек Советы тарафыннан сайлана һәм аның рәисе булып тора.
3. Жирлек башлыгы вазифасының рәсми исеме Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районы Иске Киремет авыл жирлеге башлыгы.
4. Жирлек башлыгы вазифасы буенча Аксубай муниципаль районы Советы депутаты булып тора.
5. Жирлек башлыгы бер үк вакытта жирлек советын һәм жирлекнең башкарма комитетын житәкли.

42 нче маддә. Жирлек башлыгын сайлау тәртибе

1. Жирлек башлыгы яңа сайланган жирлек советының беренче утырышында жирлек Советы депутатлары арасынан яшерен тавыш бирү юлы белән жирлек Советы вәкаләтләре срогына сайлана.

Жирлек башлыгын сайлау жирлек Советы депутатлары тәкъдим иткән кандидатлар арасынан, шул исәптән жирлек халкы, ижтимагый берләшмәләр, Татарстан Республикасы Президенты тәкъдимнәре нигезендә башкарыла.

2. Әгәр аны сайлау өчен жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының яртысынан артыгы тавыш бирсә, жирлек Советы депутаты сайланган жирлек башлыгы булып санала.

3. Сайланганнан соң, жирлек башлыгы түбәндәге антны бирә::

"Иске Кармәт авыл жирлеге башлыгының миңа йөкләнгән югары бурычларын үтәгәндә Россия Федерациясе Конституциясен һәм законнарын, Татарстан Республикасы Конституциясен һәм законнарын, Иске Кармәт авыл жирлеге уставын үтәргә, Иске Кармәт авыл жирлегендә яшәүчеләрнең иминлеген тәмин итү, кеше һәм граждан хокукларын һәм ирекләрен яклау өчен бөтен көчемне һәм белемнәремне кулланырга ант итәм."

4. Жирлек Советы вәкаләтләре срогы тәмамланганнан соң, жирлек башлыгы билгеләнгән тәртиптә жирлекнең яңа башлыгы сайланганчы, жирлекнең башкарма комитеты эшчәнлегенә житәкчелек итүне дәвам итә.

43 нче маддә. Торак пункт башлыгы статусы

1. Авыл жирлеге башлыгы даими нигездә эшли, хокуклы түгел:

- эшқуарлык эшчәнлегенә белән шәхсән яки ышанычлы затлар аша шөгыйльләнергә, коммерцияле оешма белән идарә итүдә яки коммерцияле булмаган оешма белән идарә итүдә катнашырга (Россия Федерациясе субъекты муниципаль берәмлекләре советы идарәсендә, муниципаль берәмлекләрнең башка берләшмәләрендә, сәяси партиядә катнашудан тыш, башка ижтимагый оешма, торак, торак-төзелеш, гараж кооперативлары, бакчачылык съездында (конференциясендә) яки гомуми жыелышында катнашудан тыш), бакчачылык, дача куллану кооперативлары, күчемсез милек ияләре ширкәтләре), Россия Федерациясе Президенты яки Россия Федерациясе Хөкүмәте акты нигезендә оешманың коллегиаль органы эшчәнлегендә түләүсез катнашудан тыш; муниципаль берәмлек тарафыннан муниципаль берәмлек исемнән муниципаль милектә булган акцияләрне (устав капиталында катнашу өлешләрен) оештыру яки идарә итү вәкаләтләрен гамәлгә ашыру тәртибен билгеләүче муниципаль хокукый актлар нигезендә муниципаль берәмлекнең оештыручысы (акционеры,

катнашучысы) булган оешманың идарә органнарында һәм Ревизия комиссиясендә муниципаль берәмлек мәнфәгатьләрен түләүсез нигездә күрсәтү; федераль законнарда каралган башка очраklar;

укыту, фәнни һәм башка ижади эшчәнлектән тыш, башка түләүле эшчәнлек белән шөгыльләнү. Шул ук вакытта укыту, фәнни һәм башка ижади эшчәнлек, әгәр Россия Федерациясенәң халыкара килешүендә яки Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса, чит ил дәүләтләре, халыкара һәм чит ил оешмалары, чит ил гражданны һәм гражданлыгы булмаган затлар акчалары хисабына гына финанслана алмый;

- идарә органнары, попечительлек яки күзәтү советлары, чит ил коммерцияле булмаган хөкүмәтнеке булмаган оешмаларның һәм Россия Федерациясе территориясендә эшләүче аларның структур бүлекчәләренәң башка органнары составына керергә, әгәр Россия Федерациясенәң халыкара килешүендә яки Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса.

Үз вәкаләтләрен даими нигездә гамәлгә ашыручы жирлек башлыгы гражданлык, административ яки жинаять эше яки административ хокук бозу турындагы эш буенча яклаучы яки вәкил (законлы вәкиллеке очраklarыннан тыш) сыйфатында катнаша алмый.

Жирлек башлыгы вәкаләтләрен гамәлгә ашыру белән бәйле башка чикләүләр федераль законнар белән билгеләнә.

2. Жирлек башлыгы Аксубай муниципаль районы Советында даими нигездә алмаштырыла торган вазифага сайланган очракта, ул жирлек башлыгы вәкаләтләрен азат ителмәгән нигездә башкара.

3. Жирлек башлыгы үз эшчәнлегендә федераль закон һәм әлеге Устав нигезендә жирлек халкына һәм жирлек советына контрольдә тотыла һәм хисап бирә.

4. Жирлек башлыгы елына бер тапкырдан да сирәгрәк жирлек халкы һәм жирлек Советы алдында үз эшчәнлегенә нәтижәләре, шул исәптән жирлек Советы куйган мәсьәләләргә хәл итү турында хисап бирә.

5. Жирлек башлыгы «коррупциягә каршы торы турында» 2008 елның 25 декабрәндәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон, "дәүләт Вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен контрольдә тоту турында" 2012 елның 3 декабрәндәге 230-ФЗ номерлы Федераль закон, "Коррупциягә каршы торы турында" 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләргә һәм тыюларны үтәргә һәм бурычларны үтәргә тиеш аерым категория затларга Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (вкладлар) ачу һәм аларга ия булу, акчалата средстволарны һәм кыйммәтле әйберләргә саклау, чит ил финанс инструментларына ия булу һәм (яки) файдалану, 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында һәм башка федераль законнар.

44 нче маддә. Жирлек башлыгының вәкаләтләре

1. Торак пункт башлыгы:

1) башка муниципаль берәмлекләргәң жирле үзидарә органнары, дәүләт хакимияте органнары, гражданны һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләрдә торак пунктны тәкъдим итә, торак пункт исеменнән ышанычсыз эш итә: торак пункт

исеменнән дәүләт хакимияте органнары, башка муниципаль берәмлекләрнең жирле үзидарә органнары, оешмалар һәм гражданнар белән килешүләр һәм килешүләр төзи;

2) жирлек Советы эшен оештыра, Жирлек советы утырышларын чакыра һәм аларда рәислек итә, жирлек Советының чираттан тыш утырышын чакыруны таләп итәргә хокуклы;

3) бер башлылык принципларында жирлекнең башкарма комитеты эшчәнлегенә житәкчелек итә һәм жирлекнең башкарма комитеты аның компетенциясенә кергән вәкаләтләрне үтәү өчен шәхси жаваплылык тотат;

4) үз вәкаләтләре чикләрендә жирлек Советы һәм Башкарма комитеты эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча хокукый актлар чыгара;

5) әлеге Уставта билгеләнгән тәртиптә жирлек башкарма комитеты Советлары кабул иткән норматив хокукый актларга кул куя һәм аларны бастырып чыгаруны һәм халыкка житкерүне тәмин итә, шулай ук жирлек Советы утырышларының протоколларына кул куя;

6) авыл жирлеге Советы һәм Башкарма комитеты эшендә жәмәгәтчелек фикерен исәпкә алу һәм ачыклыкны тәмин итү буенча чаралар күрә;

7) гражданнарны кабул итүне, аларның мөрәжәгәтләрән, гаризаларын һәм шикаятләрән карауны оештыра;

8) жирлекнең акчалары, шул исәптән жирлек Советы һәм Башкарма комитеты эшчәнлеген тәмин итү һәм тоту өчен акчалар белән идарә итә, жирлекнең расланган бюджетына ярашлы рәвештә, банк учреждениеләрендә жирлекнең бюджет һәм башка счетларын ача һәм яба;

9) жирлек Советының контроль вәкаләтләрән гамәлгә ашыруны координацияли;

10) Закон һәм әлеге Уставка ярашлы рәвештә гражданнарның ихтыярын турыдан-туры белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру буенча жирлек советының хокукый актын кабул итүне оештыра;

11) жирлек Советы каравына жирлек бюджеты проектын һәм аның үтәләше турында хисапларны, жирлекнең үсеш планнары һәм программалары проектларын аларның үтәләше турында хисапларны тәкъдим итә;

12) жирлекнең жирле үзидарә органнарының федераль башкарма хакимият органнарының территориаль органнары, башка федераль органнар, жирлек территориясендә эшләүче Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белән кирәкле хезмәттәшлеген тәмин итә;

13) жирлек башкарма комитетының муниципаль хезмәткәрләрән һәм башка хезмәткәрләрән билгели һәм вазифаларыннан азат итә, аларның эшчәнлеген контрольдә тотат, аларга карата дәрәжәләндерү һәм дисциплинар жаваплылык чараларын куллана;

14) жирлек исеменнән дәүләт хакимияте органнары, башка муниципаль берәмлекләрнең жирле үзидарә органнары белән икътисадый һәм социаль-мәдәни өлкәләрдә хезмәттәшлек турында килешүләр һәм килешүләр, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белән хезмәттәшлек итү һәм гамәлләрне координацияләү турында килешүләр һәм килешүләр төзи;

15) жирле үзидарә органнары тарафыннан жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү вәкаләтләрән һәм жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрән гамәлгә ашыруны тәмин итә.

16) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән муниципаль берәмлекләр башлыклары карамагына кертелгән башка вәкаләтләрне, шулай ук әлеге устав, жирлек Советы карарлары белән жирлек башлыгы компетенциясенә кертелгән башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.

17) Дәүләт һәм башка органнарда торак пункт мәнфәгатләрән тәмин итү һәм яклау буенча чаралар күрә, торак пункт исеменнән судка гариза бирә, ышаныч кәгазьләре бирә.

45 нче маддә. Жирлек башлыгы урынбасары

1. Жирлек башлыгы тәкъдиме буенча жирлек Советы депутатлар арасыннан жирлек башлыгы урынбасары сайлана.

2. Әгәр аны сайлау өчен жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының яртысыннан артыгы тавыш бирсә, жирлек башлыгы урынбасары итеп сайлана.

3. Жирлек башлыгы урынбасары жирлек Советы Регламентында билгеләнгән бурычларны бүлүгә ярашлы рәвештә функцияләрне башкара, жирлек башлыгы йөкләмәләрен үти, ә ул вакытлыча булмаган очракта (авыру яки ялга чыгу сәбәпле) яки үз бурычларын үтәү мөмкинлеген булмаган очракта яки вәкаләтләрән вакытыннан алда туктаткан очракта жирлек башлыгы вазифаларын башкара.

5. Жирлек башлыгы урынбасары үз вәкаләтләрән азат ителмәгән нигездә башкара.

6. Жирлек башлыгы урынбасарының вәкаләтләре әлеге уставның 40 статьясында каралган нигезләр буенча вакытыннан алда туктатыла.

7. Жирлек башлыгы урынбасары теләсә кайсы вакытта жирлек башлыгы инициативасы буенча яки жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының өчтән бер өлешеннән ким булмаган депутатлар төркеме таләбе буенча кабул ителгән жирлек Советы карары буенча вазифасыннан чакырылырга мөмкин. Жирлек башлыгы урынбасарын чакыртып алу турында карар жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының күпчелек тавышы белән кабул ителә.

46 нчы маддә. Жирлек башлыгы вәкаләтләрән вакытыннан алда туктату

1. Жирлек башлыгының вәкаләтләре вакытыннан алда туктатыла:

1) үлем;

2) үз теләге белән отставкага китү;

3) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрена 131-ФЗ номерлы Федераль законның 741 статьясына ярашлы рәвештә отставкага жиберү;

4) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрена 131-ФЗ номерлы Федераль законның 74 статьясына ярашлы рәвештә вазифасыннан китүләр;

5) суд тарафыннан эшкә сәләтсез яки чикләнгән эшкә сәләтле дип танылу;

6) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип танылу яки үлгән дип игълан итү;

7) аңа карата судның гаепләү карарының законлы көченә керүе;

8) Россия Федерациясеннән читтә даими яшәү урынына;

9) Россия Федерациясе гражданлыгын туктату, чит ил дәүләте гражданлыгын туктату - Россия Федерациясе халыкара килешүендә катнашучы, аның нигезендә чит ил гражданы жирле үзидарә органнарына сайланьрга, чит ил гражданлыгын

алырга яисә Чит ил гражданылыгы булган Россия Федерациясе гражданы Россия Федерациясе халыкара килешүендә катнашучы булмаган чит ил территориясендә Россия Федерациясе гражданының даими яшәү хокукын раслаучы яшәү рөхсәтен яисә башка документ алырга хокуклы, жирле үзидарә органнарына сайланырга хокуклы;

10) сайлаучылар тарафыннан кире чакыру;

11) сәламәтлек торышы буенча торак пункт башлыгы вәкаләтләрен гамәлгә ашыра алмауның суд тәртибендә билгеләнгән;

12) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 13 статьясына ярашлы рәвештә, шулай ук торак пункт бетерелгән очракта гамәлгә ашырыла торган торак пунктны үзгәртеп кору;

13) муниципаль берәмлек чикләре үзгәрү нәтижәсендә жирлек сайлаучылары санының 25 проценттан артыграк артуы;

14) шәһәр округы белән берләшү сәбәпле, торак пунктның муниципаль берәмлек статусын югалтуы;

15) гражданның турыдан-туры ихтыярын белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен таләп ителә торган муниципаль хокукый акты чыгару вакытын бозу;

16) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон һәм башка федераль законнар белән билгеләнгән чикләүләргә үтәмәү.

2. Жирлек башлыгының вәкаләтләре шулай ук "коррупциягә каршы тору турында" 2008 елның 25 декабрәндәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон, "дәүләт Вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен контрольдә тоту турында" 2012 елның 3 декабрәндәге 230-ФЗ номерлы Федераль закон, 7 нче номерлы Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләргә, тыюларны үтәмәү, бурычларны үтәмәү белән бәйлә рәвештә вакытыннан алда туктатыла 2013 елның маенда N 79-ФЗ аерым категория кешеләргә чит ил банкларында счетлар (вкладлар) ачуны һәм аларга ия булуны, акчалата средстволарны һәм кыйммәтле әйберләргә саклауны тыю турында, Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан, чит ил финанс инструментларын үзләштерү һәм (яки) куллану.

3. Әлеге статьяның 1-11, 14 һәм 15 пунктларында күрсәтелгән нигезләр буенча жирлек башлыгының вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, жирлекнең яңа башлыгын сайлау жирлек советының якынлашып килүче утырышында башкарыла.

4. Жирлек башлыгы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, жирлекнең яңа башлыгын сайлау вәкаләтләре туктатылган көннән алып алты айдан да соңга калмыйча башкарыла.

Шул ук вакытта, әгәр жирлек Советының вәкаләтләре срогы тәмамлануга алты айдан да азрак вакыт калса, жирлек башлыгын жирлек Советы составынан сайлау яңа сайланган жирлек советының беренче утырышында башкарыла,

1. Муниципаль берәмлек башлыгының вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, муниципаль берәмлекнең вәкилләкле органы тарафыннан үз составында яки конкурс комиссиясе тәкъдим иткән кандидатлар арасынан сайланган муниципаль берәмлек башлыгын сайлау мондый вәкаләтләр туктатылган көннән алып алты айдан да соңга калмыйча башкарыла.

Шул ук вакытта муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы вәкаләтләре срогы тәмамланганчы алты айдан да кимрәк вакыт калса, муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы составында муниципаль берәмлек башлыгын сайлау яңа сайланган муниципаль берәмлек вәкиллекле органының беренче утырышында, ә муниципаль берәмлек башлыгын конкурс нәтижеләре буенча конкурс комиссиясе тәкъдим иткән кандидатлар арасынан сайлау - муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы хокукый составта сайланган көннән алып өч ай эчендә башкарыла.

6. Әгәр Татарстан Республикасы Президентының (Татарстан Республикасы Премьер-министрының) жирлек башлыгын вазыйфасыннан азат итү турындагы хокукый акты нигезендә яисә жирлек советының жирлек башлыгын отставкага жибәрү турындагы карары нигезендә вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган жирлек башлыгы әлеге хокукый актны яки карарны суд тәртибендә шикаять итсә, муниципаль сайлауларда сайлана торган жирлек башлыгын вакытыннан алда сайлаулар суд карары законлы көченә кергәнче билгеләнә алмый.

7. Әгәр Татарстан Республикасы Президентының (Татарстан Республикасы Премьер-министрының) жирлек башлыгын вазыйфасыннан азат итү турындагы хокукый акты нигезендә яисә жирлек Советының жирлек башлыгын отставкага жибәрү турындагы карары нигезендә вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган жирлек башлыгы әлеге хокукый актны яисә карарны суд тәртибендә шикаять итсә, жирлек Советы Совет тарафыннан үз составында яки кандидатлар арасынан сайлана торган жирлек башлыгын сайлау турында Карар кабул итәргә хокуклы түгел, конкурс комиссиясе тарафыннан конкурс нәтижеләре буенча суд карары законлы көченә кергәнче тәкъдим ителгән.

8. Жирлек башлыгы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган яки суд карары буенча аңа карата сак астына алу яки вакытлыча вазифасыннан читләштерү рәвешендә процессуаль мәжбүри чаралар кулланылган очракта, аның вәкаләтләрен вакытлыча жирлек башлыгы урынбасары башкара.

47 нче маддә. Ышаныч югалту сәбәпле муниципаль вазыйфаларны биләүче затларны эштән азат итү (вазыйфадан азат итү)

1. Муниципаль вазыйфаны биләүче зат, федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында, муниципаль норматив хокукый актларда каралган тәртиптә, ышаныч югалту сәбәпле, эштән азат ителергә (вазыйфасыннан азат ителергә) тиеш:

1) кешенең мәнфәгатьләр конфликтыны булдырмау һәм (яки) жайга салу буенча чаралар күрмәве;

2) кешенең үз керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре, шулай ук хатынының (иренең) һәм балигъ булмаган балаларының керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында мәгълүмат бирмәве яки белә торып дәрәс булмаган яки тулы булмаган мәгълүматлар бирмәве;

3) кешенең түләүле нигездә коммерция оешмасының идарә органы эшчәнлегендә катнашуы, федераль закон белән билгеләнгән очрактан тыш;

4) кешенең эшкуарлык эшчәнлеген гамәлгә ашыруы;

5) әгәр Россия Федерациясенең халыкара килешүендә яки Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса, идарә органнары, попечительлек яки күзәтү советлары, чит ил коммерцияле булмаган хөкүмәтнеке булмаган оешмаларның һәм Россия Федерациясе территориясендә эшләүче аларның структур бүлекчәләренең башка органнары составына керүе.

2. Муниципаль вазыйфаны биләүче кеше, аңа буйсынган кешенең мәнфәгатьләр конфликтна китерә яки китерә ала торган шәхси мәнфәгатьләре барлыкка килүе турында белгән кеше, шулай ук муниципаль вазыйфаны биләгән кеше мәнфәгатьләр конфликтын булдырмау һәм (яки) жайга салу буенча чаралар күрмәгән очракта, ышанычын югалту сәбәпле, эштән азат ителергә (вазыйфасыннан азат ителергә) тиеш.

3. Муниципаль вазыйфаны биләүче затка карата коррупциячел хокук бозу өчен ышанычны югалту сәбәпле эштән азат итү (вазыйфадан азат итү) рәвешендә жәзалар куллану турындагы мәгълүматлар әлеге зат тиешле вазыйфаны биләгән жирле үзидарә органы тарафыннан 2008 елның 25 декабрәндәге 273 номерлы Федераль законның 15 статьясында каралган ышанычны югалту сәбәпле эштән азат ителгән затлар реестрына кертелә-ФЗ Коррупциягә каршы тору турында.

48 нче маддә. Торак пункт башлыгын отставкага жибөрү

1. Жирлек советы " Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында «2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә жирлек Советы депутатлары инициативасы буенча яки Татарстан Республикасы Президенты инициативасы буенча жирлек башлыгын отставкага жибәрергә хокуклы.

2. Торак пункт башлыгын отставкага жибөрү өчен нигез булып:

1) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 75 статьясының 1 өлешендәге 2 һәм 3 пунктларында каралган нәтижәләргә китергән (килеп чыккан) жирлек башлыгының карарлары, гамәлләре (гамәлсезлеге) ;

2) жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда, башка федераль законнарда, әлеге Уставта каралган вәкаләтләрне һәм (яки) жирле үзидарә органнары тарафыннан жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны тәмин итү буенча бурычларны өч ай һәм аннан да күбрәк вакыт эчендә үтәмәү федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән үзидарә итү;

3) жирлек башлыгы эшчәнлеген жирлек Советы тарафыннан аның жирлек Советы алдындагы еллык хисабы нәтижәләре буенча канәгатьләнерлек бәяләмә, ике тапкыр рәттән бирелгән;

4) "коррупциягә каршы тору турында" 2008 елның 25 декабрәндәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон,» дәүләт Вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен контрольдә тоту турында " 2012 елның 3 декабрәндәге 230-ФЗ номерлы Федераль закон,

2013 елның 7 маенда № 79-ФЗ» аерым категория затларга Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (вкладлар) ачуны һәм аларга ия булуны, акчалата средстволарны һәм кыйммәтле әйберләрне саклауны, чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яки) алардан файдалануны тыю турында";

5) жирлек башлыгы, жирлекнең башкарма комитеты, жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары һәм ведомство карамагындагы оешмалар тарафыннан Кеше һәм гражданның хокуклары һәм ирекләре тигезлегенә дәүләт гарантияләрен расасына, милләтенә, теленә, дингә мөнәсәбәтә һәм башка шартларга бәйле рәвештә күпләп бозуга, раса, милләт, тел яисә дингә каршы

билгеләре буенча хокукларны һәм дискриминацияне чикләүгә юл кую, әгәр бу милләтара һәм конфессияара килешүне бозуга китергән һәм милләтара (этникара) һәм конфессияара конфликтлар барлыкка килүгә ярдәм иткән булса.

3. Жирлек Советы депутатларының жирлек башлыгын отставкага жибәру турындагы инициативасы, жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының өчтән бер өлешенән ким булмаган өлеше белән тәкъдим ителгән, жирлек Советына кертелә торган мөрәжәгать рәвешендә рәсмиләштерелә. Әлеге мөрәжәгать жирлек Советының жирлек башлыгын отставкага жибәру турындагы карары проекты белән бергә кертелә. Әлеге инициативаны тәкъдим итү турында жирлек башлыгы һәм Татарстан Республикасы Президенты әлеге мөрәжәгатьне жирлек советына керткән көннән соң бер көннән дә соңга калмыйча хәбәр ителә.

4. Жирлек башлыгын отставкага жибәру турындагы жирлек Советы депутатлары инициативасын карау Татарстан Республикасы Президенты фикерен исәпкә алып башкарыла.

5. Әгәр жирлек башлыгын отставкага жибәру турындагы жирлек Советы депутатлары инициативасын караганда жирле үзидарә органнары тарафыннан жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен һәм жирлек башлыгының нәтижәләргә китергән карарларын, гамәлләрен (гамәлсезлеген) гамәлгә ашыруны тәэмин итүгә кагылышлы мәсьәләләрен карау күздә тотыла икән, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 75 статьясының 2 һәм 3 пунктларында каралган торак пункт башлыгын отставкага жибәру турындагы карар Татарстан Республикасы Президенты ризалыгы белән генә кабул ителергә мөмкин.

6. Татарстан Республикасы Президентының жирлек башлыгын отставкага жибәру турындагы инициативасы жирлек советына жирлек советының тиешле карары проекты белән бергә кертелә торган мөрәжәгать рәвешендә рәсмиләштерелә. Әлеге инициативаны тәкъдим итү турында жирлек башлыгы әлеге мөрәжәгатьне жирлек Советына керткән көннән соң икенче көннән дә соңга калмыйча хәбәр ителә.

7. Жирлек башлыгын отставкага жибәру турында жирлек Советы депутатларының яки Татарстан Республикасы Президентының инициативасын жирлек Советы тиешле мөрәжәгать кертелгән көннән алып бер ай эчендә карый.

8. Әгәр жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының өчтән ике өлеше аның өчен тавыш бирсә, жирлек башлыгын отставкага жибәру турында Карар кабул ителгән дип санала.

9. Жирлек Советының жирлек башлыгын отставкага жибәру турындагы карарына жирлек Советы утырышында рәислек итүче депутат кул куя.

10. Жирлек советын караганда һәм кабул иткәндә жирлек башлыгын отставкага жибәру турында карарлар:

1) аларга тиешле утырышның кайчан һәм кайда узаачыгы турында алдан хәбәр итү, шулай ук жирлек Советы депутатларының яки Татарстан Республикасы Президентының мөрәжәгәте һәм жирлек Советының аны отставкага жибәру турындагы карары проекты белән танышу;

2) аңа жирлек Советы депутатларына отставкага китү өчен нигез буларак тәкъдим ителгән хәлләр турында аңлатмалар бирү мөмкинлеге бирү.

11. Әгәр жирлек башлыгы жирлек Советының аны отставкага жибәрү турындагы карары белән килешмәсә, ул үзенә аерым фикерен язма рәвештә әйтергә хокуклы.

12. Жирлек Советының жирлек башлыгын отставкага жибәрү турындагы карары рәсми рәвештә кабул ителгәннән соң биш көннән дә соңга калмыйча басылып чыгарылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш. Әгәр жирлек башлыгы аны отставкага жибәрү мәсьәләсендә үзенә аерым фикерен язма рәвештә белдергән булса, ул жирлек советының күрсәтелгән карары белән бер үк вакытта басылып чыгарылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш.

13. Әгәр жирлек башлыгын отставкага жибәрү турындагы Татарстан Республикасы Президенты инициативасы жирлек Советы тарафыннан кире кагылган булса, жирлек башлыгын отставкага жибәрү турындагы мәсьәлә жирлек советы утырышы уздырылганнан соң ике айдан да иртәрәк түгел, жирлек советының әлеге мәсьәлә каралган утырышыннан соң кабат каралырга мөмкин.

V бүлек. жирлекнең башкарма комитеты

49 нчы маддә. Жирлекнең башкарма комитеты жирлекнең жирле үзидарә башкарма-идарә органы

1. Жирлекнең башкарма комитеты Жирле үзидарәнең башкарма-идарә органы булып тора, аңа әлеге устав белән жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү вәкаләтләре һәм федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру вәкаләтләре бирелгән.

2. Жирлекнең башкарма комитеты Муниципаль контрольне гамәлгә ашыручы вәкаләтле орган булып тора. Муниципаль контрольне гамәлгә ашыручы вәкаләтле орган буларак жирлекнең башкарма комитетының оештыру структурасы, вәкаләтләре, функцияләре һәм эшчәнлек тәртибе, күрсәтелгән вәкаләтле органның вазыйфаи затлары исемлеген һәм аларның вәкаләтләрен билгеләү жирлекнең муниципаль хокукый актларына ярашлы рәвештә гамәлгә ашырыла.

3. Авыл жирлеге Башкарма комитетының рәсми исеме Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районы Иске Кырым авыл жирлеге башкарма комитеты.

4. Жирлекнең башкарма комитеты жирлек советына хисап бирә һәм контрольдә тоталар.

5. Торак пунктның башкарма комитетында мөһер һәм бланк бар.

6. Жирлекнең башкарма комитеты эшчәнлеген тәэмин итү чыгымнары Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясенә ярашлы рәвештә жирлек бюджетында аерым юл белән карала.

50 нче маддә. Торак пунктның Башкарма комитеты структурасы

1. Башкарма комитет структурасы жирлек башлыгы тәкъдиме буенча жирлек Советы тарафыннан раслана.

2. Жирлекнең башкарма комитеты структурасына жирлек башлыгы, Башкарма комитет житәкчесе урынбасары, Башкарма комитетның башка вазифалы кешеләре керә.

51 нче маддә. Башкарма комитетның вәкаләтләре

1. Жирлекнең башкарма комитеты:

1) планлаштыру, бюджет, финанс һәм исәп өлкәсендә:

- жирлек бюджеты проектын, жирлекнең социаль-икътисади үсеше стратегиясе проектын эшләүне тәмин итә;

- жирлек бюджетын үтәүне, жирлекнең социаль-икътисади үсеше стратегиясен гамәлгә ашыруны оештыра;

- авыл жирлеген комплекслы социаль-икътисади үстерү планнарын һәм программаларын үтәүне кабул итә һәм оештыра, шулай ук авыл жирлегенә икътисади һәм социаль өлкәсе торышын характерлаучы статистик күрсәткечләр жыюны оештыра һәм күрсәтелгән мәгълүматларны Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә дәүләт хакимияте органнарына тапшыра

2) муниципаль милек белән идарә итү, торак пункт территориясендәге предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар белән үзара мөнәсәбәتلәр өлкәсендә:

- жирлекнең муниципаль милеккә булган мөлкәт белән идарә итә, муниципаль милек объектларын булдыру, сатып алу, куллану, боерык бирү һәм арендау мәсьәләләрен хәл итә;

- жирлек Советы карары белән билгеләнгән очракларда жирлек Советына муниципаль милекне читләштерү, шул исәптән аны хосусыйлаштыру турында тәкъдимнәр әзерли һәм килештерүгә (раслауга) кертә;

муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, оешмалар белән торак пунктның икътисади һәм социаль үсешендә хезмәттәшлек турында килешүләр төзи; торак пункт территориясендә халыкка хезмәт күрсәтү өлкәсендә төрле милек формасындагы предприятиеләр булдыруга ярдәм итә;

- жирлек советы билгеләгән тәртип буенча муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр төзи, аларның эшчәнлегенә максатларын, шартларын һәм тәртибен билгели, аларның уставларын раслый, муниципаль казна учреждениеләрен финанслауны тәмин итә, муниципаль учреждениеләрне һәм Предприятиеләрне үзгәртеп кору һәм бетерү мәсьәләләрен хәл итә, контракт нигезендә аларның житәкчеләрен билгели һәм биләгән вазифаларыннан азат итә;

муниципаль казна учреждениеләре эшчәнлегенә финанс белән тәмин итүне һәм муниципаль биремне бюджет һәм автоном муниципаль учреждениеләр белән финанс белән тәмин итүне гамәлгә ашыра, шулай ук муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәتلәр сатып алуны гамәлгә ашыра;

1996 елның 12 гыйнварындагы 7-ФЗ номерлы Федераль законның 31.1 һәм 31.3 статьяларында билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә социаль юнәлешле коммерцияле булмаган оешмаларга ярдәм күрсәтә;

3) территориаль планлаштыру, жирне һәм башка табигый ресурсларны куллану, әйләнә-тирә табигый мохитне саклау өлкәсендә:

- Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексына ярашлы рәвештә, жирлекнең территориаль планлаштыру документлары, жирлекнең башка шәһәр төзелеше документациясе проектларын эшли һәм жирлек Советына раслау өчен кертә, аларны гамәлгә ашыруны тәмин итә;

муниципаль милектә булган жирләрне рациональ файдалануны һәм саклауны планлаштыруны һәм оештыруны гамәлгә ашыра;

- торак пункт территориясендәге жир кишәрлекләрен законнарда билгеләнгән тәртиптә бирә һәм тартып ала;

- халыкка экологик хэл турында хэбэр итэ, эйлэнэ-тирэ мохиткэ куркыныч тудыручы, табигатътэн файдалану турындагы законнарны бозучы предприятиелэр, учреждениелэр, оешмаларның гамэллэре турында тиешле органнарга хэбэр итэ;

4) Төзелеш, транспорт һәм элемтэ өлкәсендә:

- муниципаль торак фондын төзүне һәм тотуны оештыра, аның исәбен алып бара, торак пункт территориясендә торак төзелеше өчен шартлар тудыруны тәмин итэ;

торак пунктлар чикләрендә жирле эһәмияттәге автомобиль юлларына карата юл эшчәнлеген гамэлгә ашыра;

- халыкны элемтэ хезмәтләре белән тәмин итү өчен шартлар тудыруны тәмин итэ;

5) авыл хужалыгы һәм эшмәкәрлекне үстерү өлкәсендә:

авыл хужалыгы житештерүен үстерүгә ярдәм күрсәтэ;

- кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү өчен шартлар тудыра;

6) торак-коммуналь, көнкүреш, сәүдә һәм халыкка башка хезмәт күрсәтү өлкәсендә:

- жирлек чикләрендә халыкны су белән тәмин итүне, су чыгаруны, халыкны ягулык белән тәмин итүне Россия Федерациясе законнары белән билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә оештыра;

халыкны жәмәгать туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәтләре белән тәмин итү өчен шартлар тудыра;

- социаль наем шартнамәләре буенча бирелә торган торак урыннарына мохтаж гражданнарны билгеләнгән тәртиптә исәпкә ала;

ял оештыру һәм халыкны мәдәният оешмалары хезмәтләре белән тәмин итү өчен шартлар тудыра;

торак пункт территориясендә физик культура, мәктәп спорты һәм массакүләм спортны үстерү өчен шартлар тудыра, торак пунктта рәсми физкультура-сәламәтләндрү һәм спорт чараларын үткәрүне оештыра;

халыкның күпләп ял итү өчен шартлар тудыра һәм халыкның күпләп ял итү урыннарын төзекләндрүне оештыра, шул исәптән гражданнарның гомуми файдаланудагы су объектларына һәм аларның яр буйларына ирекле керүен тәмин итэ;

ритуаль хезмәтләр күрсәтүне оештыра һәм жирләү урыннарын тәмин итэ;

торак пунктның архив фондларын формалаштыра;

7) төзекләндрү өлкәсендә:

каты коммуналь калдыкларны туплау (шул исәптән аерым туплау) һәм транспортлау буенча эшчәнлек оештыра;

- торак пункт территориясен төзекләндрү буенча эшчәнлек оештыра;

- адреслашу объектларына адреслар бирә, адресларны үзгәртә, юкка чыгара, урам-юл челтәре элементларына исемнәр бирә (жирле эһәмияттәге автомобиль юлларыннан тыш), торак пункт чикләрендәге планлаштыру структурасы элементларына исемнәр бирә, мондый исемнәрне үзгәртә, юкка чыгара, мәгълүматны Дәүләт адрес реестрында урнаштыра;

8) гражданнарның хокукларын һәм ирекләрен саклау, законлылыкны тәмин итү, Халыкны һәм территорияне гадәттән тыш хәлләрдән саклау өлкәсендә:

- торак пункт территориясендә законнарны, дәүләт хакимияте һәм жирле үзидарә органнары актларын үтәүне, гражданнарның хокукларын һәм ирекләрен саклауны тәмин итэ;

- билгелэнгән тәртиптә, шул исәптән жирле үзидарә хокукларын бозучы судта яки арбитраж судында дәүләт хакимияте органнары һәм дәүләт вазыйфай затлары, предприятиеләр, учреждениеләр, оешмаларның актларын шикаять итә;

гражданнарга һәм аларның жәмәгать тәртибен саклауда катнашучы берләшмәләренә ярдәм күрсәтә;

халык дружиналары эшчәнлеген өчен шартлар тудыра;

- торак пунктлар чикләрендә беренчел янгын куркынычсызлыгы чараларын үткәрүне тәмин итә;

үз вәкаләтләре чикләрендә һәм билгелэнгән тәртиптә халыкка гадәттән тыш хәлләр килеп чыгу куркынычы яки барлыкка килү турында вакытында хәбәр итүне һәм мәгълүмат бирүне тәмин итә;

- муниципаль сайлаулар, жирле референдум, жирлек депутатын, жирлекнең сайлап куелган органы әгъзасын, жирлекнең сайлап куелган вазыйфай затын чакыртып алу буенча тавыш бирүне, жирлек чикләрен үзгәртү, жирлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирүне оештыру һәм матди-техник тәмин итүне гамәлгә ашыра;

жыелышлар, митинглар, урам йөрешләре, демонстрацияләр һәм пикетлар үткәрү, спорт, тамаша һәм башка массакуләм ижтимагый чаралар оештыру белән бәйлә законнарда каралган чараларны гамәлгә ашыра;

- торак пунктта терроризмның асылын һәм аның ижтимагый куркынычын аңлату буенча, шулай ук гражданнарда терроризм идеологиясен кабул итмәүне формалаштыру буенча мәгълүмати-пропаганда чаралары оештыра һәм үткәрә, шул исәптән мәгълүмати материаллар, басма продукция тарату, аңлату эшләре һәм башка чаралар үткәрү юлы белән;

муниципаль милектә булган яки жирле үзидарә органнары карамагындагы объектларның террорчылыкка каршы саклану таләпләрен үтәүне тәмин итә;

- торак пункт территориясендә яшәүче Россия Федерациясе халыкларының милләтара һәм конфессияара татулыгын ныгытуга, телләрен һәм мәдәниәтен саклауга һәм үстерүгә, мигрантларның социаль һәм мәдәни адаптациясенә, милләтара (этникара) конфликтларны профилактикалауга юнәлдерелгән чараларны гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыра.

9) мәдәниәт, спорт һәм балалар һәм яшьләр белән эшләү өлкәсендә:

- балалар һәм яшьләр белән эшләү буенча чаралар оештыра һәм гамәлгә ашыра.

10) жирлекнең жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен үтәү өлкәсендә:

- федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә жирлекнең жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыра;

дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен тапшырылган матди һәм финанс чараларын исәпкә ала һәм тиешле файдалануны тәмин итә;

- тапшырылган дәүләт вәкаләтләрен тиешле федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгелэнгән тәртиптә гамәлгә ашыру турында хисаплар тапшыра;

- жирлек Советы карарларына ярашлы рәвештә, жирлекнең жирле үзидарә органнары карамагындагы Матди ресурслардан һәм финанс чараларынан үзенә тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен өстәмә файдалануны тәмин итә;

11) башка вәкаләтләр:

- жирлек башлығы эшчәнлеген оештыру, хокукий, мәгълүмати, матди-техник һәм башка тәмин итүне гамәлгә ашыра;

- әлеге уставның 5 статьясындагы 1 өлешендәге 8-10, 17 һәм 20 пунктларында каралган жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү максатларында гражданның торак пункт өчен социаль әһәмиятле эшләрне (шул исәптән дежурлыкларны) ирекле нигездә башкаруга жәлеп итү турында Карар кабул итә һәм аларны үткәрүне оештыра;

жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра, законнар, әлеге Устав, жирлек Советы карарлары белән жирлек советы яки башка жирле үзидарә органнары компетенциясенә кертелгән вәкаләтләрдән тыш.

2. Башкарма комитет жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә карамаган мәсьәләләрне хәл итү буенча түбәндәге вәкаләтләрне гамәлгә ашыра:

торак пункт музейларын булдыра;

торак пунктта нотариус булмаган очракта законнарда каралган нотариаль гамәлләр башкара;

опека һәм попечительлек буенча эшчәнлекне гамәлгә ашыруда катнаша;

торак пункт территориясендә жирле милли-мәдәни автономияләренң хокукларын гамәлгә ашыру белән бәйлә эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыра;

-Россия Федерациясе халыкларының милли-мәдәни үсешенә һәм торак пункт территориясендә милләтара мөнәсәбәтләр өлкәсендәге чараларны гамәлгә ашыруга ярдәм күрсәтә;

- торак пункт территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләрне һәм учреждениеләрне мобилизацияләү буенча чараларны оештыруда һәм гамәлгә ашыруда катнаша;

муниципаль янғын күзәтчелеген булдыра;

туризмны үстерү өчен шартлар тудыра;

кеше хокукларын тәмин итүне жәмәгать контролендә тотучы жәмәгать күзәтү комиссияләренә һәм мәжбүри тоту урыннарында булган кешеләргә ярдәм күрсәтә;

-инвалидларның ижтимагый берләшмәләренә, шулай ук Гомумроссия инвалидларның ижтимагый берләшмәләре тарафыннан «Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында»1995 елның 24 ноябрәндәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә оештырылган оешмаларга ярдәм күрсәтә;

- федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә һәм шартларда оешмаларның хезмәт күрсәтү сыйфатын бәйсез бәяләүне оештыру өчен шартлар тудыра;

- гражданның торак законнары нигезендә социаль файдаланудагы торак фондының торак урыннарын арендау шартнамәләре буенча муниципаль торак фонды торак урыннарын бирә;

торак пункт территориясендә яшәүче караучысыз хайваннарны тоту һәм тоту буенча чаралар үткәрә;

- "Россия Федерациясендә хокук бозуларны профилактикалау системасы нигезләре турында"Федераль законда каралган хокук бозуларны профилактикалау өлкәсендәге чараларны гамәлгә ашыра.

инвалидларның, сәламәтлек мөмкинлекләре чикләнгән кешеләренң, адаптив физик культура һәм адаптив спортның Физик культурасын һәм спортын үстерүгә ярдәм күрсәтә.

VI бүлек. БАШКА ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫ. ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫНЫҢ ҮЗАРА ХЕЗМӘТТӘШЛЕГЕ

52 нче маддә. Торак пунктның ревизия комиссиясе

1. Жирлекнең ревизия комиссиясе даими эшләүче, жирле финанс контроле үзидарәсенәң коллегиаль органы булып тора.

2. Жирлекнең ревизия комиссиясе рәис һәм ике әгъзадан тора.

Жирлекнең Ревизия комиссиясен оештыру һәм эшчәнлек тәртибе, вәкаләтләре Россия Федерациясе Бюджет кодексы, «Россия Федерациясе субъектлары һәм муниципаль берәмлекләренәң контроль-хисап органнарын оештыруның һәм эшчәнлегенәң гомуми принциплары турында» 2011 елның 7 февралендәге 6-ФЗ номерлы федераль законнар, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы федераль законнар, башка федераль законнар һәм башка норматив законнар белән билгеләнә. Россия Федерациясенәң хокукый актлары, поселок Советы тарафыннан расланган поселокның Ревизия комиссиясе турында нигезләмә, башка муниципаль норматив хокукый актлар белән.

Федераль законнарда билгеләнгән очракларда һәм тәртиптә торак пунктның Ревизия комиссиясе оешмасын һәм эшчәнлеген хокукый жайга салу шулай ук Татарстан Республикасы законнары белән гамәлгә ашырыла.

53 нче маддә. Торак пунктның сайлау комиссиясе

1. Жирлекнең сайлау комиссиясе муниципаль сайлауларны, жирле референдумны, депутатны, жирле үзидарәнәң сайлап куелган органы әгъзасын, жирле үзидарәнәң сайлап куелган вазифаи затын чакыртып алу буенча тавыш бирүне, жирлек чикләрен үзгәртү, жирлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирүне әзерләүне һәм үткәрүне оештыра.

2. Жирлекнең сайлау комиссиясе муниципаль орган булып тора, ул жирлекнең жирле үзидарә органнары структурасына керми.

3. Жирлекнең сайлау комиссиясе жирлек Советы тарафыннан федераль законнарда, Татарстан Республикасы Сайлау кодексында билгеләнгән тәртиптә формалаштырыла.

4. Авыл жирлегә сайлау комиссиясенәң вәкаләтләре биш ел тәшкил итә.

5. Жирлекнең сайлау комиссиясе 6 әгъзадан тора, хәл иткүче тавыш хокукы бар.

6. Жирлекнең сайлау комиссиясе эшчәнлеген финанс белән тәэмин итү Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясенә ярашлы рәвештә жирлек бюджетында аерым юл белән карала.

7. Жирлекнең сайлау комиссиясе вәкаләтләре, аның эшчәнлегә тәртибе һәм гарантияләре федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлегә устав белән көйләнә.

8. Жирлек Советы мөрәжәгатә нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Үзәк сайлау комиссиясе карары буенча жирлекнең сайлау комиссиясе вәкаләтләре ТР Аксубай муниципаль районы территорияль сайлау комиссиясенә йөкләнергә мөмкин.

54 нче маддә. Жирлек Советы, жирлек башлыгы, жирлекнең башкарма комитеты һәм башка жирле үзидарә органнары үзара хезмәттәшлегә нигезләре

1. Бу уставта билгелэнгән вәкаләтләр бүленеше нигезендә, жирлек Советы, жирлек башлығы һәм жирлекнең башкарма комитеты үз вәкаләтләрен мөстәкыйль рәвештә башкаралар.

2. Жирлек советы һәм жирлекнең башкарма комитеты жирлекнең икътисади һәм социаль үсеше процессын нәтижәле идарә итү һәм аның халкы мәнфәгатләрендә законнарда, әлегә уставта билгелэнгән формаларда үзара хезмәттәшлек итәргә тиеш.

3. Жирлек советы һәм жирлекнең башкарма комитеты кабул ителгән норматив хокукый актларны алар имзаланганнан соң жиде көн эчендә бер-берсенә жиберәләр.

5. Жирлек башлығы, жирлекнең башкарма комитеты житәкчесе буларак, жирлек советына жирлек советының, жирлек башлығының хокукый актларын кабул итү, гамәлдән чыгару, үзгәртү турында тәкъдим белән мөрәжәгать итәргә, шулай ук аларны суд тәртибендә шикаять итәргә хокуклы.

6. Жирле үзидарәнең башка органнарының үзара эш итү тәртибен жирлек советы билгели ала.

55 нче маддә. Жирле үзидарә органнары арасындагы бәхәсләрне хәл итү

Жирле үзидарә органнары арасында аларның вәкаләтләрен гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча бәхәсләр килешү процедураларын үткәру юлы белән яки суд тәртибендә хәл ителә.

VII бүлек. ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫ ЭШЧӘНЛЕГЕНЕҢ ГРАЖДАНЛЫК-ХОКУКЫЙ ҺӘМ ФИНАНС НИГЕЗЛӘРЕ

56 нчы маддә. Юридик зат хокукларына ия булган жирле үзидарә органнары

Федераль закон һәм әлегә Устав нигезендә юридик зат хокуклары жирлек советына һәм жирлекнең башкарма комитетына бирелә.

Башкарма комитет органнарын юридик затлар сыйфатында дәүләт теркәве өчен нигез булып жирлек Советының муниципаль казна учреждениесе формасында тиешле орган булдыру турындагы карары һәм жирлек башкарма комитеты житәкчесе тәкъдиме буенча жирлек Советы тарафыннан аның турында нигезләмәне раслау тора.

57 нче маддә. Жирле үзидарә органнары юридик затлар буларак

1. Жирле үзидарә органнары һәм муниципаль органнар эшчәнлеген финанс белән тәмин итү бары тик жирлек бюджетының үз керемнәре хисабына гына башкарыла.

2. Закон, әлегә Устав, жирлек Советы карарлары белән каралган очракларда жирлекнең жирле үзидарә органнары эшчәнлеген тәмин итүгә чыгымнар Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясенә ярашлы рәвештә жирлек бюджетында аерым юл белән карала.

58 нче маддә. Жирлекнең жирле үзидарә органнарын финанслау

Жирле үзидарэ органнары эшчэнлеген финанс белэн тээмин итү бары тик жирлек бюджетының үз керемнәре хисабына гына башкарыла.

VIII бүлек. ЖИРЛЕК БАШЛЫГЫНА ҺӘМ ЖИРЛЕКНЕҢ БАШКА ВАЗЫЙФАИ ЗАТЛАРЫНА БИРЕЛӘ ТОРГАН СОЦИАЛЬ ҺӘМ БАШКА ГАРАНТИЯЛӘР

59 нчы маддә. Жирлек Советы депутаты, башка вазыйфаи затларның эшчэнлегенә социаль һәм башка гарантияләр

1. Азат ителмәгән нигездә эшләүче жирлек Советы депутатына жирлек Советы һәм аның органнары утырышларында катнашу, жирлек Советы йөкләмәләрен үтәү вакытында гамәлдәге законнарда каралган башка түләүләргә акчалата компенсация түләнә.

2. Үз вәкаләтләрен азат ителмәгән нигездә гамәлгә ашыручы жирлек башлығы урынбасарына, әлегә Уставта каралган очракларда жирлек башлығы вазифаларын башкарганда, жирлек башлығының айлык акчалата түләүенең 90% күләмендә бүләк түләнә.

3. Жирлекнең ревизия комиссиясе һәм жирлекнең сайлау комиссиясе әгъзаларына әлегә органнар эшендә катнашкан вакытта законнар, жирлек Советы карарлары нигезендә акчалата компенсация түләнә.

60 нчы маддә. Жирлек башлығы, жирлек Советы депутатларының кагылгысызлыгы гарантияләре

1. Жирлек Советы депутатларының, шул исәптән жирлек башлығының хокукларын гарантияләү, аларны жинаять яки административ жаваплылыкка тартканда, тоткарлаганда, кулга алуда, тентүдә, сорау алуда, аларга карата башка жинаять-процессуаль һәм административ-процессуаль гамәлләр башкарганда, шулай ук депутатларга, алар биләгән торак һәм (яки) хезмәт бинасына, аларның багажына, шәхси һәм хезмәт транспорт чаралары, алар кулланган элемент чаралары, аларга караган документлар федераль законнар белән билгеләнә.

2. Федераль закон нигезендә, жирлек Советы депутаты тавыш бирүдә әйтелгән фикер, позиция һәм аның статусына туры килгән башка гамәлләр өчен, шул исәптән аның вәкаләтләре срогы тәмамланганнан соң, жинаять яки административ жаваплылыкка тартылырга мөмкин. Әлегә положение жирлек Советы депутаты тарафыннан халык алдында мыскыллаулар, яла ягулар яки Федераль закон белән каралган башка хокук бозулар булган очракларга кагылмый.

IX бүлек. ЖИРЛЕ ҮЗИДАРЭ ОРГАННАРЫ ҺӘМ ВАЗЫЙФАИ ЗАТЛАРНЫҢ ЖАВАПЛИЛЫГЫ ЖИРЛЕ ҮЗИДАРЭ КЕШЕЛӘРЕ, АЛАРНЫҢ ЭШЧЭНЛЕГЕН КОНТРОЛЬДӘ ТОТУ ҺӘМ КҮЗӘТҮ

61 нче маддә. Жирлекнең жирле үзидарэ органнары һәм вазыйфаи затларының жаваплылыгы

Жирле үзидарэ органнары һәм вазифаи затлары закон нигезендә жирлек халкы, дәүләт, физик һәм юридик затлар алдында жавап бирәләр.

62 нче маддә. Жирлек Советы депутатларының жирлек халкы алдында жаваплылыгы

Жирлек Советы депутатларының, шул исәптән жирлек башлыгы, жирлек халкы алдында жаваплылыгы жирлек халкының ышанычын югалту нәтижәсендә, хокуксыз карарлар кабул итү яки хокуксыз гамәлләр (гамәлсезлек) кылу нәтижәсендә, аларны суд тәртибендә раслау очрагында башлана.

2. Жирлек халкының ышанычын югалткан жирлек Советы депутаты, шул исәптән жирлек башлыгы, әлеге уставның 13 статьясында билгеләнгән очрақларда һәм тәртиптә жирлек халкы тарафыннан кире чакырылырга мөмкин.

63 нче маддә. Жирле үзидарэ органнары һәм вазифаи затларының дәүләт алдында жаваплылыгы

1. Жирле үзидарэ органнарының һәм жирле үзидарэ вазифаи затларының дәүләт алдындагы жаваплылыгы тиешле суд карары нигезендә, алар Россия Федерациясе Конституциясен, федераль конституцион законнары, федераль законнары, Конституцияне (уставны), Татарстан Республикасы законнарын, муниципаль берәмлек уставын бозган очракта, шулай ук күрсәтелгән органнар һәм вазифаи затлар тарафыннан аларга тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен тиешенчә гамәлгә ашырмаган очракта килә.

2. Жирлек Советын тарату, вазифасыннан азат итү һәм жирлек башлыгын отставкага жибәрү тәртибе һәм нигезләре 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнә.

64 нче маддә. Жирле үзидарэ органнары һәм вазифаи затларының физик һәм юридик затлар алдында жаваплылыгы

Жирле үзидарэ органнарының һәм жирле үзидарэ вазифаи затларының физик һәм юридик затлар алдында жаваплылыгы федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә башлана.

Х бүлек. жирлекнең муниципаль хокукый актлары

65 нче маддә. Жирлекнең муниципаль хокукый актлары системасы

1. Муниципаль хокукый актлар системасына торақ пункт керә:

1) жирлек уставы, жирле референдумда кабул ителгән хокукый актлар;

2) жирлек Советының норматив һәм башка хокукый актлары;

3) әлеге Уставта каралган жирлек башлыгы, Башкарма комитет һәм жирле үзидарәнең башка органнары һәм вазифаи затларының норматив һәм башка хокукый актлары.

2. Жирлек уставы һәм жирле референдумда кабул ителгән хокукый актлар рәвешендә рәсмиләштерелгән карарлар муниципаль хокукый актлар системасында югары юридик көч актлары булып тора, турыдан-туры гамәлгә ия һәм бөтен жирлек территориясендә кулланыла.

Башка муниципаль хокукый актлар элеге уставка һәм жирле референдумда кабул ителгән хокукый актларга каршы килмәскә тиеш.

3. Жирлек Уставының, элеге Уставка, Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга һәм аларга ярашлы кабул ителә торган Татарстан Республикасы законнарына үзгәрешләр һәм өстәмэләр кертү турында муниципаль хокукый актның каршылыгы рөхсәт ителми.

4. Жирле үзидарә органнары һәм вазифаи затлары кабул иткән муниципаль хокукый актлар жирлекнең бөтен территориясендә мәжбүри үтәлергә тиеш.

5. Муниципаль хокукый актлар гамәлдән чыгарылырга яки аларның гамәлдә булуы тиешле муниципаль хокукый актны кабул иткән (чыгарган) жирле үзидарә органнары яки жирле үзидарә вазифаи затлары тарафыннан, мондый органнар яки тиешле вазифалар бетерелгән яки күрсәтелгән органнар яки вазифаи затларның вәкаләтләре исемлеге үзгәртелгән очракта, туктатылырга мөмкин - жирле үзидарә органнары яки жирле үзидарә вазифаи затлары тарафыннан, аларның вәкаләтләренә муниципаль хокукый актны гамәлдән чыгару яки туктатып тору вакытына тиешле муниципаль хокукый актны кабул итү (чыгару), шулай ук суд тарафыннан каралган; ә жирле үзидарә органнары тарафыннан федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән бирелгән аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны җайга салучы өлешендә - Россия Федерациясенә вәкаләтле дәүләт хакимияте органы тарафыннан.

6. Норматив характерда булмаган муниципаль хокукый актның гамәлдә булуы аны кабул иткән (чыгарган) жирле үзидарә органы яки жирле үзидарәненә вазифаи заты тарафыннан Россия Федерациясе Президенты каршындагы Эшкуарлар хокукларын яклау буенча вәкаләтле вәкилнең Россия Федерациясе Эшкуарлар хокукларын яклау буенча вәкаләтле вәкилләр турында Россия Федерациясе законнары нигезендә бирелгән тиешле күрсәтмәсен алган очракта кичекмәстән туктатыла. Алынган күрсәтмәнең үтәлеше турында жирле үзидарәненә вазифаи затлары Россия Федерациясе Президенты каршындагы Эшмәкәрләр хокукларын яклау буенча вәкаләтле вәкилгә өч көн эчендә хәбәр итәргә тиеш, ә жирлек Советы алар карар кабул иткән көннән соң өч көннән дә соңга калмыйча хәбәр итәргә тиеш.

7. Эшкуарлык һәм инвестиция эшчәнлеген гамәлгә ашыруны нигезсез кыенлаштыра торган нигезләмәләренә ачыклау максатларында эшкуарлык һәм инвестиция эшчәнлеген гамәлгә ашыру мәсьәләләренә кагылган муниципаль норматив хокукый актлар Татарстан Республикасы Законы нигезендә муниципаль норматив хокукый актлар белән билгеләнгән тәртиптә жирле үзидарә органнары тарафыннан үткәрелүче экспертизага дучар ителә.

8. Муниципаль хокукый актларны үтәмәгән өчен гражданнар, оешма житәкчеләре, дәүләт хакимияте органнары һәм жирле үзидарә органнары вазифаи затлары федераль законнар һәм административ хокук бозулар турында Татарстан Республикасы кодексы нигезендә җаваплы.

9. Муниципаль берәмлек оештыручы оешмаларның хокукый статусын билгеләүче кеше һәм гражданның хокукларына, ирекләренә һәм бурычларына кагылышлы муниципаль норматив хокукый актлар, шулай ук жирле үзидарә органнары арасында төзелә торган килешүләр рәсми рәвештә басылып чыкканнан соң (халыкка игълан ителгәннән соң) үз көченә керә.

66 нчы маддә. Гражданнарның ихтыярын турыдан-туры белдерү юлы белән кабул ителгән карарлар

1. Жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү турыдан-туры торак пункт халкы тарафыннан жирле референдумда (гражданнар җыенында) гражданнарның ихтыярын турыдан-туры белдерү юлы белән башкарыла.

2. Әгәр жирлек халкының ихтыярын турыдан-туры белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен өстәмә рәвештә муниципаль норматив хокукый актыны кабул итү (чыгару) таләп ителсә, жирле үзидарә органы яки жирлекнең жирле үзидарә вазыйфай заты, аларның компетенциясенә әлеге актыны кабул итү (чыгару) керә, референдумда кабул ителгән карар үз көченә кәргән көннән алып 15 көн эчендә тиешле актыны әзерләү һәм (яки) кабул итү вакытын билгеләргә тиеш муниципаль норматив хокукый акт. Бу вакыт өч айдан артмаска тиеш.

3. Гражданнарның ихтыярын турыдан-туры белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен кирәкле муниципаль норматив хокукый актыны чыгару срогын бозу жирлек башлыгын кире алу, жирлек Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату өчен нигез булып тора.

67 нче маддә. Жирле үзидарә органнары һәм вазыйфай затлары тарафыннан кабул ителә торган муниципаль хокукый актларның төрләре

1. Жирле үзидарә органнары һәм вазифай затлары үзләренә йөкләнгән вәкаләтләренә үтәү өчен түбәндәге муниципаль хокукый актлар чыгаралар:

1) торак пункт Советы торак пункт Советы карарлары;

2) жирлек башлыгы жирлек башлыгының карарлары һәм боерыклары;

3) жирлекнең башкарма комитеты жирлекнең башкарма комитеты карарлары һәм боерыклары.

2. Жирле үзидарәнең башка вазифай затлары әлеге уставларга, аларның статусын билгеләүче башка муниципаль норматив хокукый актларга билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә боерыклар һәм боерыклар чыгаралар.

68 нче маддә. Муниципаль хокукый актлар әзерләү

1. Муниципаль хокукый актлар проектларын жирлек башлыгы, жирлек Советы депутатлары, Аксубай районы прокуроры, территорияль ижтимагый үзидарә органнары, гражданнарның инициатив төркемнәре, шулай ук жирлекнең аны алып бару мәсьәләләре буенча Ревизия комиссиясе кертә ала.

2. Муниципаль хокукый актлар проектларын кертү тәртибе, аларга кушылган документларның исемлеге һәм формасы жирлек Советы Регламенты һәм жирлек башлыгы тарафыннан билгеләнә.

3. Эшмәкәрлек һәм инвестиция эшчәнлеген гамәлгә ашыру мәсьәләләренә кагылышлы муниципаль норматив хокукый актлар проектлары Татарстан Республикасы Законы нигезендә муниципаль норматив хокукый актлар белән билгеләнгән тәртиптә жирле үзидарә органнары тарафыннан үткәрелгән Жайлау йогынтысын бәяләргә тиеш.

Муниципаль норматив хокукый актлар проектларының жайлау йогынтысын бәяләү "Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында" 2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законына ярашлы рәвештә

муниципаль норматив хокукый актлар белән билгеләнгән тәртиптә жирле үзидарә органнары (жирле үзидарә органнары вазыйфаи затлары) тарафыннан үткәрелә.

4. Эшмәкәрлек һәм инвестиция эшчәнлеген гамәлгә ашыру мәсьәләләренә кагылышлы муниципаль норматив хокукый актларга Экспертиза эшмәкәрлек һәм инвестиция эшчәнлеген гамәлгә ашыруны нигезсез кыенлаштыра торган нигезләмәләренә ачыклау максатларында үткәрелә.

5. Муниципаль норматив хокукый актларга экспертиза жирле үзидарә органнары (жирле үзидарә органнары вазыйфаи затлары) тарафыннан "Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында" 2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезендә муниципаль норматив хокукый актлар белән билгеләнгән тәртиптә жирле үзидарә органнарында расланган планнарга ярашлы рәвештә үткәрелә.

69 нчы маддә. Торак пункт советының хокукый актлары

1. Жирлек Советы федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, устав белән аның компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр буенча жирлек территориясендә үтәү өчен мәжбүри булган кагыйдәләренә билгеләүче карарлар, жирлек башлыгын отставкага жиберү турында карар, шулай ук жирлек Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре һәм федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлеге устав белән аның компетенциясенә кертелгән башка мәсьәләләр буенча карарлар кабул итә.

2. Жирлек Советы карарлары, әгәр федераль законнарда башкасы билгеләнмәгән булса, жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының күпчелек тавышы белән кабул ителә.

Жирлек башлыгы тавышы жирлек Советы карарларын кабул иткәндә жирлек Советы депутаты тавышы буларак исәпкә алына.

3. Жирле салымнарны һәм жыемнарны билгеләү, үзгәртү һәм бетерүне, жирлек бюджеты акчаларыннан чыгымнарны гамәлгә ашыруны күздә тоткан жирлек Советы карарлары жирлекнең башкарма комитеты инициативасы буенча яки аның нәтижәсе булганда гына жирлек Советы каравына кертелергә мөмкин. Әлеге нәтижә жирлекнең башкарма комитетына карар проекты тапшырылганнан соң утыз көн эчендә жирлек Советына тапшырыла.

4. Жирлек Советы карарларына жирлек башлыгы аларны кабул иткән көннән алып өч көн эчендә кул куя һәм әлеге уставта билгеләнгән тәртиптә басылып чыга (халыкка чыгарыла).

70 нче маддә. Жирлек башлыгының хокукый актлары

1. Жирлек башлыгы законнарда, әлеге Уставта һәм жирлек Советы карарларында билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә жирлек Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре, жирлек башкарма комитетының жирле эһәмияттәге мәсьәләләр һәм жирлекнең жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча карарлар һәм боерыклар чыгара, шулай ук жирлек Башкарма комитетының жирлек башкарма комитеты эшен оештыру мәсьәләләре буенча боерыклары.

2. Жирлек башлыгы әлеге устав белән «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» Федераль законга, башка

федераль законнарга ярашлы рәвештә, аның компетенциясенә кертелгән башка мәсьәләләр буенча карарлар һәм боерыклар чыгара.

71 нче маддә. Муниципаль хокукый актларны бастырып чыгару (халыкка чыгару) һәм үз көченә керү тәртибе.

1. Жирлек Советы карарлары, әгәр карар үзе башканы билгеләмәсә, жирлек башлыгы тарафыннан имзаланганнан соң 10 көн узгач үз көченә керә.

Жирлек советының салымнар һәм жыемнар турындагы норматив хокукый актлары Россия Федерациясе Салым кодексына ярашлы рәвештә үз көченә керә.

Жирлек Советының жирлек уставын кабул итү яки әлеге уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы карарлары Федераль закон, әлеге устав белән билгеләнгән тәртиптә үз көченә керә.

2. Жирлек башлыгының, жирлек Башкарма комитетының хокукый актлары, әгәр актлар белән башкасы билгеләнмәгән булса, имзаланган көннән үз көченә керә.

3. Муниципаль берәмлек оештыручы оешмаларның хокукый статусын билгеләүче кеше һәм гражданның хокукларына, ирекләренә һәм бурычларына кагылышлы муниципаль норматив хокукый актлар, шулай ук жирле үзидарә органнары арасында төзелә торган килешүләр рәсми рәвештә басылып чыкканнан соң (халыкка игълан ителгәннән соң) үз көченә керә.

4. Һәр муниципаль хокукый актта аның реквизитлары булырга тиеш: аның исеме, имзалану датасы (жирлек Советы кабул иткән хокукый актлар өчен шулай ук жирлек Советы кабул иткән дата), теркәлү номеры, хокукый актка кул куйган вазифаи затның исеме, мөһер.

5. Жирлек Советының жирлек бюджеты турында, аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү, аны гамәлдән чыгару һәм аның гамәлдә булуын туктату, аның үтәлеше турында хисап, жирле салымнар һәм жыемнар билгеләү турында карарлары, жирлек Советы, жирлек башлыгы, жирлек башкарма комитеты тарафыннан кабул ителгән башка норматив хокукый актлар, муниципаль хокукый актлардан яисә аларның аерым нигезләмәләреннән тыш, имзаланганнан соң жиде көн эчендә рәсми рәвештә бастырылырга (игълан ителергә) тиеш, анда Федераль закон белән чикләнгән мәгълүмат бар.

6. Муниципаль сайлаулар, жирле референдум, жирлек Советы депутатын чакыртып алу, жирлек чикләрен үзгәртү, жирлекне үзгәртеп кору, жирлек башлыгын һәм аның урынбасарын сайлау мәсьәләсе буенча тавыш бирү турында норматив булмаган хокукый актлар һәм законнарга ярашлы рәвештә башка актлар мәжбүри рәвештә бастырылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш.

7. Закон яки әлеге Устав нигезендә рәсми рәвештә бастырып чыгару (халыкка житкерү) мәжбүри булмаган нормага каршы муниципаль хокукый актлар аларны чыгарган органнар яки жирле үзидарә вазифаи затлары карары буенча бастырылырга (халыкка житкерелергә) мөмкин.

8. Бастырып чыгарганда (халыкка чыгарганда) муниципаль хокукый актың реквизитлары, район газетасы «Сельская новь» ның чыгу датасы, Татарстан Республикасының рәсми хокукый мәгълүмат порталында урнаштыру датасы, торак пунктның мәгълүмати стендларында урнаштыру датасы күрсәтелә.

9. Муниципаль норматив һәм башка хокукый актларны рәсми рәвештә бастырып чыгару аларның тулы текстын район газетасы «Сельская новь» да

бастырып чыгару яки аларның тулы текстын Татарстан Республикасының рәсми хокукый мәгълүмат порталында урнаштыру юлы белән башкарыла.

Өстәмә рәвештә муниципаль норматив хокукый актлар Аксубай муниципаль районының рәсми сайтында, Татарстан Республикасы Муниципаль берәмлекләре порталында, Иске Кирәмәт авыл жирлегенең мәгълүмати стендларында урнаштырылырга мөмкин.

10. Муниципаль норматив һәм башка хокукый актларны халыкка житкерү аларның тулы текстларын торак пунктлар территориясендәгә мәгълүмати стендларга урнаштыру юлы белән аларны гомуми мәгълүматка житкерүдән гыйбарәт. Күрсәтелгән мәгълүмат стендлары саны, аларның урнашу урыннары жирлек Советы тарафыннан раслана һәм жирлек халкының норматив һәм башка хокукый актлар тексты белән тоткарлыксыз танышу мөмкинлеген тәмин итәргә тиеш. Муниципаль норматив һәм башка хокукый актлар күрсәтелгән мәгълүмат стендларында алар урнаштырылган көннән алып 30 көн дәвамында булырга тиеш".

11. Муниципаль норматив хокукый актлар, шул исәптән жирле референдумда (гражданның җыенында) кабул ителгән хокукый актлар рәвешендә рәсмиләштерелгән карарлар, Татарстан Республикасы муниципаль норматив хокукый актлар регистрына кертелергә тиеш, аны оештыру һәм алып бару Татарстан Республикасы Юстиция министрлыгы тарафыннан Татарстан Республикасы законы белән билгеләнгән тәртиптә башкарыла.

72 нче маддә. Торак пункт территориясен төзекләндерү кагыйдәләренән эчтәлеге

1. Жирлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләре-Россия Федерациясе законнары һәм Россия Федерациясенең башка норматив хокукый актлары, шулай ук Татарстан Республикасы норматив хокукый актлары нигезендә жирлек территориясен төзекләндерүгә һәм төзекләндерү элементларына таләпләр, жирлек территориясен төзекләндерү буенча чаралар исемлеген, аларны үткәрү тәртибен һәм вакытлычалыгын билгеләүче муниципаль хокукый акт.

2. Торак пункт территориясен төзекләндерү кагыйдәләре торак пункт Советы тарафыннан раслана.

3. Торак пунктны төзекләндерү кагыйдәләре:

1) гомуми файдаланудагы территорияләргә тоту һәм мондый территорияләрдән файдалану тәртибе;

2) биналарның, корылмаларның, корылмаларның фасадларының һәм саклагыч конструкцияләренән тышкы күренеше;

3) төзекләндерү элементларын проектлау, урнаштыру, тоту һәм торгызу, шул исәптән жир эшләре үткәрелгәннән соң;

4) торак пункт территориясен яктыртуны оештыру, биналарны, корылмаларны, корылмаларны архитектура яктыртуны кертәп;

5) торак пункт территориясен яшелләндерүне оештыру, шул исәптән торак пунктлар чикләрендә урнашкан газоннарны, чәчәк бакчаларын һәм үләнле үсемлекләр белән биләнгән башка территорияләргә булдыру, тоту, торгызу һәм саклау тәртибен;

6) мәгълүматны Торак пункт территориясендә урнаштыру, шул исәптән урам исемнәре һәм йорт номерлары белән күрсәткечләр, элмә такталар урнаштыру;

7) балалар һәм спорт майданчыкларын, хайваннарны йөртү өчен майданчыкларны, парковкаларны (парковка урыннарын), кече архитектура формаларын урнаштыру һәм тоту;

8) жәяүлеләр коммуникацияләрен оештыру, шул исәптән тротуарлар, аллеялар, юллар, сукмаклар;

9) күрсәтелгән территория буенча инвалидларның һәм халыкның башка аз хәрәкәтләнүче төркемнәренә тоткарлыксыз хәрәкәт тәэмин итү максатыннан торак пункт территориясен төзекләндерү;

10) торак пункт территориясен жыештыру, шул исәптән кышкы чорда;

11) яңгыр суларын агызуны оештыру;

12) жир эшләрен башкару тәртибе;

13) биналарның, корылмаларның, корылмаларның, жир кишәрлекләренә финанс, милекчеләре һәм (яки) башка законлы хужаларының (күпфатирлы йортлардагы милекчеләрдән һәм (яки) башка законлы милекчеләрдән тыш, алар астында жир кишәрлекләре барлыкка килмәгән яки мондый йортлар чикләре буенча төзелгән) янәшәдәге территорияләргә тотуда катнашуы;

14) Татарстан Республикасы Законнда билгеләнгән тәртипкә ярашлы рәвештә янәшәдәге территорияләр чикләрен билгеләү;

15) авыл жирлегә территориясен бәйрәмчә рәсмиләштерү;

16) торак пункт территориясен төзекләндерү буенча чараларны гамәлгә ашыруда гражданныр һәм оешмаларның катнашу тәртибе;

17) торак пункт территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен үтәүне контрольдә тотуны гамәлгә ашыру.

3. Татарстан Республикасы законы белән аерым муниципаль берәмлекләренә табигый-климат, географик, социаль-иқтисади һәм башка үзенчәлекләреннән чыгып, торак пунктлар территориясен төзекләндерү кагыйдәләре белән көйләнә торган башка мәсьәләләр каралган.

XI бүлек. ТОРАК ПУНКТНЫҢ ИҚЪТИСАДИ НИГЕЗЕ

73 нче маддә. Торак пунктның иқътисади нигезе

1. Жирлекнең иқътисади нигезен муниципаль милектә булган милек, жирлек бюджеты акчалары, шулай ук жирлекнең милек хокуклары тәшкит итә.

74 нче маддә. Жирлекнең муниципаль милке

1. Торак пункт милкендә булырга мөмкин:

1) жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә хәл итү өчен билгеләнгән милек;

2) федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнгән очрақларда жирлекнең жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән мөлкәт, шулай ук «оешманың гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 4 өлешендә каралган тәртиптә жирле үзидарә органнарының аерым вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән мөлкәт Россия Федерациясендә жирле үзидарә.

3) жирлек Советы карарларына ярашлы рәвештә жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм вазифаи затлары, муниципаль хезмәткәрләр, муниципаль

предприятиеләр һәм учреждениеләр хезмәткәрләре эшчәнлеген тәмин итү өчен билгеләнгән милек;

4) жирле үзидарә органнарына федераль законнар белән хәл итү хокукы бирелгән һәм жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә кертелмәгән мәсьәләләрне хәл итү өчен билгеләнгән милек;

5) федераль законнарга ярашлы рәвештә башка милек;

75 нче маддә. Жирлекнең муниципаль милке белән идарә итү, файдалану һәм аның белән идарә итү

1. Жирле үзидарә органнары жирлек исемнән муниципаль милеккә Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга һәм аларга ярашлы рәвештә кабул ителә торган жирле үзидарә органнарының норматив хокукый актларына ярашлы рәвештә мөстәкыйль рәвештә ия булалар, файдаланалар һәм алар белән идарә итәләр.

2. Жирле үзидарә органнары муниципаль милекне физик һәм юридик затларга, Россия Федерациясе дәүләт хакимияте органнарына, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарына һәм башка муниципаль берәмлекләренең жирле үзидарә органнарына вакытлыча яки даими файдалануга тапшырырга, федераль законнар нигезендә читләштерергә, башка килешүләр төзергә хокуклы.

3. Жирле үзидарә органнары муниципаль милек реестрын Россия Федерациясе Хөкүмәте вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы билгеләгән тәртиптә алып баралар.

76 нчы маддә. Муниципаль предприятиеләр, учреждениеләр һәм хужалык жәмгыятьләре

1.Торак пункт муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр төзи, үзгәртеп оештыра һәм бетерә ала, Хужалык жәмгыятьләре, шул исәптән жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен кирәкле муниципальара жәмгыятьләр төзүдә катнаша ала. Оештыручының муниципаль предприятиеләргә һәм учреждениеләргә карата функцияләрен һәм вәкаләтләрен жирле үзидарәнең вәкаләтле органнары башкара.

2. Оештыручының функцияләрен һәм вәкаләтләрен гамәлгә ашыручы жирле үзидарә органнары муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләрнең максатларын, эшчәнлек шартларын һәм тәртибен билгелиләр, аларның уставларын раслыйлар, әлеге предприятиеләр һәм учреждениеләр житәкчеләрен вазыйфага билгелиләр һәм вазыйфаларыннан азат итәләр, әлеге Уставта һәм муниципаль хокукый актларда каралган тәртиптә аларның эшчәнлеге турында хисаплар тыңлыйлар.

3. Жирлекнең жирле үзидарә органнары жирлек исемнән субсидияләү турында муниципаль казна учреждениеләренең йөкләмәләре буенча җавап бирәләр һәм федераль закон белән билгеләнгән очракларда һәм тәртиптә аларның үтәлешен тәмин итәләр.

77 нче маддә. Жирлекнең муниципаль милкен хосусыйлаштыру тәртибе һәм шартлары

1. Муниципаль милекне хосусыйлаштыру тәртибе һәм шартлары федераль законнарда ярашлы рәвештә жирлек Советы карарлары белән билгеләнә.

2. Муниципаль милекне кулланудан һәм хосусыйлаштырудан кергән керемнәр авыл жирлеге бюджетына керә.

78 нче маддә. Жирле үзидарә органнарының муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләре

Жирле үзидарә органнарының муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар, шулай ук физик затлар белән мөнәсәбәтләре, әгәр законнарда башкасы билгеләнмәгән булса, килешү нигезендә төзелә.

ХII бүлек. ТОРАК ПУНКТНЫҢ ФИНАНС НИГЕЗЕ

79 нчы маддә. Торак пункт бюджеты

1. Торак пунктның үз бюджеты бар.

2. Жирлек бюджеты жирлек советының Муниципаль норматив хокукый акты формасында эшләнә һәм раслана.

3. Жирлек бюджетында жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләрен хәл итү буенча жирле үзидарә органнары вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга юнәлдерелгән керемнәр һәм жирлекнең жирле үзидарә органнары тарафыннан федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән бирелгән аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны тәмин итү өчен бирелгән субвенцияләр, шулай ук күрсәтелгән керемнәр һәм субвенцияләр хисабына жирлек бюджетының тиешле чыгымнары аерым карала.

4. Жирлекнең жирле үзидарә органнары федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә һәм аларга ярашлы рәвештә Россия Федерациясенә башка норматив хокукый актларында кабул ителә торган тәртиптә федераль дәүләт хакимияте органнарына һәм (яки) Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарына жирлек бюджеты үтәләше турында хисаплар тапшыралар.

80 нче маддә. Торак пунктта бюджет процессы

1. Жирлек бюджетын формалаштыру, раслау, үтәү һәм аның үтәлешен контрольдә тоту жирле үзидарә органнары тарафыннан мөстәкыйль рәвештә башкарыла. Жирлек бюджетын формалаштыру, раслау һәм үтәү тәртибе Россия Федерациясе Бюджет кодексы, федераль законнар һәм аларга ярашлы рәвештә кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнә.

2. Жирлек бюджеты проекты, жирлек бюджетын раслау турында жирлек Советы карары, аның үтәләше турында еллык хисап, жирлек бюджеты үтәләше барышы һәм жирле үзидарә органнарының муниципаль хезмәткәрләре, муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләре саны турында квартал саен рәсми рәвештә бастырып чыгарылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш.

3. Жирле салымнар турында муниципаль норматив хокукый актларга үзгәрешләр кертү турында жирлек Советының муниципаль норматив хокукый

актлары, Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетлары керемнәрен үзгәртүгә китерә торган, чираттагы финанс елында һәм план чорында үз көченә керә торган жирлек Советына жирле бюджет турында карар проектын керткән көнгә кадәр 10 көннән дә соңга калмыйча жирлек советының Муниципаль норматив хокукый актлары кабул ителергә тиеш. Чираттагы финанс елы һәм план чоры.

4. Жирлек бюджеты проекты өч елга (Чираттагы финанс елы һәм план чоры) төзелә һәм раслана.

5. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты проекты жирлекнең чыгым йөкләмәләрен финанс белән тәмин итү максатларында жирлекнең социаль-икътисади үсеше фаразы нигезендә төзелә.

6. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты проекты Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм аның таләпләрен үтәп кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм жирлек советының әлеге муниципаль хокукый акты нигезендә жирлек башкарма комитеты тарафыннан билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда төзелә.

7. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты проектын түзү:

Россия Федерациясе Президентының Россия Федерациясе Федераль Жыенына Россия Федерациясендә бюджет сәясәтен билгеләүче мөрәжәгәте нигезләмәләре;

торак пунктның социаль-икътисади үсешен фаразлау;

- жирлекнең бюджет һәм салым сәясәтенең төп юнәлешләре;

- муниципаль программалар.

- дәүләт (муниципаль) программаларында (дәүләт (муниципаль) программалары проектында, күрсәтелгән программаларга үзгәрешләр проектларында);

Россия Федерациясенең таможня-тариф сәясәтенең төп юнәлешләре;

- бюджет прогнозы: бюджет прогнозы проекты, бюджет прогнозына үзгәрешләр проекты) озак вакытлы чорга.

8. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты турында карарда бюджетның төп характеристикалары булырга тиеш, аларга бюджет керемнәренең гомуми күләме, чыгымнарның гомуми күләме, бюджет дефициты, шулай ук Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы законнары, жирлек советының муниципаль хокукый актлары (бюджет турында карардан тыш) белән билгеләнгән башка күрсәткечләр керә.

9. Жирлек бюджеты турында карар белән:

- жирлек бюджеты керемнәренең Баш администраторлары Исемлеге;

- жирлек бюджеты дефицитын финанслау чыганакларының Баш администраторлары Исемлеге;

- чыгым төрләренең бүлекләре, бүлекчәләре, максатчан статьялары, төркемнәре (төркемнәре һәм төркемчәләре) яки бүлекләре, бүлекчәләре, максатчан статьялары муниципаль программалары һәм программалы булмаган эшчәнлек юнәлешләре буенча), чыгым төрләренең төркемнәре (төркемнәре һәм төркемчәләре) һәм (яки) максатчан статья муниципаль программалары һәм программалы булмаган эшчәнлек юнәлешләре буенча), төркемнәре (төркемнәре һәм төркемчәләре) буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү) Чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнарын классификацияләү чыгымнары төрләре, шулай ук билгеләнгән очрактарда бюджет чыгымнарын

классификацияләү бүлекләре һәм бүлекчэләре буенча, шул рәвешле, Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы законы, жирлек Советының муниципаль хокукый акты;

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнарының ведомство структурасы;

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына чыгымнарны ведомство структурасында бюджет чыгымнарын классификацияләүнең бүлекләре, бүлекчэләре, максатчан статьялары һәм чыгым төрләре буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү;

жәмәгать норматив йөкләмәләрен үтәүгә юнәлтелгән бюджет ассигнованиеләренә гомуми күләме;

башка бюджетлардан алынган һәм (яки) Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларына чираттагы финанс елында һәм план чорында бирелә торган бюджетара трансфертлар күләме;

- план чорының беренче елына жирлек бюджетының шартлы рәвештә расланган (расланган) чыгымнарының гомуми күләменә 2,5 процентыннан ким булмаган күләмдә (максатчан билгеләнешкә ия булган Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан бюджетара трансфертлар хисабына каралган бюджет чыгымнарын исәпкә алмыйча), план чорының икенче елына гомуми күләмнең 5 процентыннан ким булмаган күләмдә торап пункт бюджеты чыгымнары (Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан бюджетара трансфертлар хисабына каралган бюджет чыгымнарын исәпкә алмыйча), максатлы билгеләнүләре булган);

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет дефицитын финанслау чыганаclarы;

- Чираттагы финанс елыннан һәм һәр план чорыннан соң киләсе елның 1 гыйнварына муниципаль эчке бурычның югары чиге, шул исәптән муниципаль гарантияләр буенча бурычның югары чиге күрсәтелгән;

- Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә билгеләнгән һәм аңа ярашлы рәвештә Татарстан Республикасы Бюджет кодексы, жирлек советының Муниципаль норматив хокукый актлары тарафыннан кабул ителгән жирлек бюджетының башка күрсәткечләре.

10. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты турында карар проекты расланган бюджетның план чоры параметрларын үзгәртү һәм аларга бюджет проектының план чорының икенче елы параметрларын өстәү юлы белән раслана.

Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты турында карар проекты план чорының расланган бюджеты күрсәткечләрен төгәлли һәм төзелә торган бюджетның план чорының икенче елы күрсәткечләрен раслый.

11. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты турында карар проекты белән бер үк вакытта жирлек Советына:

- жирлекнең бюджет һәм салым сәясәтенең төп юнәлешләре;

агымдагы финанс елының узган чорында торак пунктның социаль-иқтисади үсешенең алдан йомгаклары һәм агымдагы финанс елында торак пунктның социаль-иқтисади үсешенең көтелгән йомгаклары;

торак пунктның социаль-иқтисади үсеше фаразы;

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына торак пунктның тупланма бюджетының төп характеристикаларын (керемнәрнең гомуми күләме, чыгымнарның гомуми күләме, бюджет дефициты (профициты) фаразлау;

- жирлек бюджеты проектына аңлатма язуы;

- бюджетара трансфертларны бүлү методикасы (методика проектлары) һәм исәп-хисаплары;

Чираттагы финанс елыннан һәм һәр план чорынан соң киләсе елның 1 гыйнварына муниципаль эчке бурычның югары чиге;

- агымдагы финанс елына бюджетның көтелгән үтәлешен бәяләү;

жирлек Советы, жирлекнең Ревизия комиссиясе тарафыннан тәкъдим ителгән, күрсәтелгән органнарның бюджет сметалары проектлары, күрсәтелгән бюджет сметаларына карата жирлекнең башкарма комитеты белән фикер каршылыклары килеп чыккан очракта тәкъдим ителә;

- Россия Федерациясе Бюджет кодексында билгеләнгән һәм аңа ярашлы рәвештә Татарстан Республикасы Бюджет кодексында һәм әлеге Уставта кабул ителгән башка документлар һәм материаллар.

Бюджет ассигнованиеләрен муниципаль программалар һәм эшчәнлекнең программа булмаган юнәлешләре буенча бүлү бюджеты турында карар белән расланган очракта, бюджет турында карар проектына муниципаль программаларның паспортлары тапшырыла.

Әгәр бюджет турында карар проекты бюджет чыгымнарын классификацияләү бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү кушымтасын үз эченә алмаса, бюджет чыгымнарын классификацияләү бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү кушымтасы бюджет турында карар проектына аңлатма язуына кушымталар составына кертелә.

12. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты проектын төзү жирлекнең башкарма комитеты тарафыннан Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә кабул ителә торган федераль законнар нигезендә гамәлгә ашырыла.

13. Жирлекнең башкарма комитеты жирлек советына чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет турында карар проектын агымдагы елның 15 ноябрәннән дә соңга калмыйча кертә.

14. Жирлек бюджеты турында карар проектын карау һәм аны раслау тәртибе, жирлек советының Муниципаль норматив хокукый акты белән билгеләнгән, Чираттагы финанс елының 1 гыйнварыннан бюджет турында карарның үз көченә керүен, шулай ук күрсәтелгән карар белән Россия Федерациясе Бюджет кодексының 1841 статьясы нигезендә күрсәткечләрне һәм характеристикаларны раслауны күздә тотарга тиеш.

15. Жирлек бюджеты турында Карар 1 гыйнвардан үз көченә керә һәм финанс елының 31 декабрәнә кадәр гамәлдә, әгәр Россия Федерациясе Бюджет кодексында һәм (яки) жирлек бюджеты турында карарда башкасы каралмаган булса.

Жирлек бюджеты турында карар билгеләнгән тәртиптә имзаланганнан соң ун көннән дә соңга калмыйча рәсми рәвештә бастырылырга (халыкка чыгарылырга) тиеш.

16. Жирлекнең жирле үзидарә органнары жирлек бюджетының баланслы булуын һәм бюджет хокук мөнәсәбәтләрен жайга салу, бюджет процессын гамәлгә ашыру, дефицит күләме, Муниципаль бурыч күләме һәм структурасы, жирлекнең бюджет йөкләмәләрен үтәү буенча билгеләнгән федераль законнарның һәм Татарстан Республикасы законнарының үтәлешен тәэмин итә.

17. Торак пункт бюджеты керемнәре Россия Федерациясе бюджет законнарына, салымнар һәм жыемнар турында законнарга һәм башка мәжбүри түләүләр турында законнарга ярашлы рәвештә формалаштырыла.

18. Жирлек бюджеты чыгымнары Россия Федерациясе Бюджет кодексында каралган формаларда башкарыла.

19. Жирлек бюджетының федераль дәүләт хакимияте органнары, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары вәкаләтләрен финанслауга чыгымнарын гамәлгә ашыру, федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнгән очраклардан тыш, рөхсәт ителми.

20. Муниципаль милек объектларына бюджет инвестицияләре Россия Федерациясе Бюджет кодексына ярашлы рәвештә башкарыла.

81 нче маддә. Муниципаль ихтыяжларны тәэмин итү өчен сатып алулар

1. Муниципаль ихтыяжларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр сатып алу «Дәүләт һәм муниципаль ихтыяжларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр сатып алу өлкәсендә контракт системасы турында» 2013 елның 05 маендагы 44-ФЗ номерлы Федераль закон һәм башка норматив хокукый актамироссия Федерациясе нигезендә гамәлгә ашырыла.

2. Муниципаль ихтыяжларны тээмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр сатып алу жирлек бюджеты акчалары хисабына башкарыла.

82 нче маддә. Торак пункт гражданның үзара салым салу чаралары

1. Гражданның үз-үзләренә салым салу чаралары дип гражданның жирле әһәмияттәге конкрет мәсьәләләргә хәл итү өчен бер тапкыр түләүләре аңлатыла. Гражданның үзара салым тәртибендә түләүләр күләме, аерым категория граждандан тыш, жирлектә яшәүчеләрнең гомуми санының 30 процентынан артмаска тиеш булган (жирлек составына керүче торак пункт), алар өчен түләүләр күләме киметелергә мөмкин.

2. Әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән гражданның бер тапкыр түләүләрен кертү һәм куллану мәсьәләләре жирле референдумда, ә «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 25.1 статьясының 1 өлешендәге 4.1 пункттың каралган очракларда гражданның жыенында хәл ителә.

3. Жирле референдумда Гражданның бер тапкыр бирелә торган түләүләрен жыю турындагы карар басылып чыккач жирлекнең башкарма комитеты:

- референдум карарында каралган эшләргә башкаруны оештыра һәм әлеге карарда каралган тәртиптә жирлек халкы алдында аларның үтәлеше турында хисап бирә.

4. Гражданның үзара салым акчалары жирлек бюджетының үз керемнәренә карый.

83 нче маддә. Торак пунктның муниципаль үзләштерүләре

1. Жирлек бюджеты дефицитын финанслау һәм бурыч йөкләмәләрен түләү максатларында муниципаль эчке бурычларны федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә башкарырга хокукы.

2. Муниципаль заимствованияләргә жирлек исемнән гамәлгә ашыру хокукы Россия Федерациясе Бюджет кодексына һәм әлеге Уставка ярашлы рәвештә жирлекнең башкарма комитетына карый.

3. Агымдагы финанс елы башына жирлек бюджеты акчаларының калдыклары агымдагы финанс елында жирлек бюджеты турында карар белән жирлек бюджеты дефицитын финанслауның күрсәтелгән чыганагы буларак каралган акчалардан артык күләмдә касса өзеклекләрен каплауга юнәлтелергә мөмкин.

84 нче маддә. Жирлекнең жирле бюджеты үтәлеше

1. Жирле бюджет Россия Федерациясе Бюджет кодексына ярашлы рәвештә башкарыла.

2. Жирлек бюджеты касса бердәмлегә һәм чыгымнарның ведомствога буйсынуы нигезендә башкарыла.

3. Жирлек бюджеты үтәлешенә касса хезмәте күрсәтү, жирлек бюджеты акчаларын алучыларның шәхси счетларын ачу һәм алып бару Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнгән тәртиптә башкарыла.

4. Жирлек бюджетының үтәлеше жирлекнең жыелма бюджет рәсеме һәм жирлекнең касса планы нигезендә оештырыла.

85 нче маддә. Бюджет хисабы. Жирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисап

1. Жирлекнең бюджет хисабы еллык булып тора.

2. Жирлекнең бюджет хисабы жирлекнең башкарма комитеты тарафыннан бюджет акчаларының тиешле баш администраторларының жыелма бюджет хисабы нигезендә төзелә.

3. Жирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисап жирлек Советы карары белән расланырга тиеш.

4. Жирлек Советына тапшырылганчы жирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисап тышкы тикшерүгә дучар ителә, ул бюджет акчаларының баш администраторларының бюджет хисабын тышкы тикшерүне һәм жирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисапка нәтижә эзерләүне үз эченә ала.

Жирле бюджет үтәлеше турындагы еллык хисапны тышкы тикшерү муниципаль берәмлекнең контроль-хисап органы тарафыннан муниципаль берәмлек вәкилләклә органының муниципаль хокукый акты белән билгеләнгән тәртиптә, РФ Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы Бюджет кодексы таләпләрен үтәп, федераль законнарда билгеләнгән үзенчәлекләренә исәпкә алып башкарыла.

5. Жирлекнең башкарма комитеты агымдагы финанс елының 1 апреленнән дә соңга калмыйча жирлек бюджеты үтәлеше турында хисап тапшыра. Жирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисапка нәтижә эзерләү бюджет акчаларының баш администраторларының еллык бюджет хисабын тышкы тикшерү мәгълүматлары нигезендә 1 айдан артмаган срокта үткәрелә.

6. Жирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисапка нәтижә жирлекнең Ревизия комиссиясе тарафыннан жирлек Советына бер үк вакытта жирлекнең башкарма комитетына жиберелә.

7. Ел саен агымдагы финанс елының 1 маеннан да соңга калмыйча жирлекнең башкарма комитеты жирлек советына хисап финанс елында жирлек бюджеты үтәлеше турында карар проекты, жирлек бюджеты үтәлеше турында башка бюджет хисабы һәм Россия Федерациясе бюджет законнарында каралган башка документлар кушымтасы белән жирлек Советының хисап финанс елында жирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисабын тапшыра.

8. Жирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисапны карау нәтижеләре буенча жирлек Советы жирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисапны раслау яки кире кагу турында Карар кабул итә.

Жирлек Советы жирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисапны кире каккан очракта, ул мәгълүматны дөрәс чагылдырмау яки тулы булмаган фактларны бетерү һәм 1 айдан да артмаган вакытка кабат тапшыру өчен кайтарыла.

9. Жирлек бюджеты үтәлеше турында карар белән жирлек бюджеты үтәлеше турында хисап финанс елы өчен жирлек бюджеты үтәлеше турында хисап раслана, анда керемнәрнең, чыгымнарның һәм жирлек бюджеты дефицитының гомуми суммасы күрсәтелә.

Жирлек Советының хисап финанс елы өчен жирлек бюджеты үтөлеше турындагы карарына аерым кушымталар белән күрсәткечләр раслана:

- жирлек бюджеты керемнәре бюджет керемнәре классификациясе кодлары буенча;

- жирлек бюджеты чыгымнарының ведомство структурасы буенча жирлек бюджеты чыгымнары;

- бюджет чыгымнарын классификацияләү бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча жирлек бюджеты чыгымнары;

- бюджет дефицитын финанслау чыганаclarын классификацияләү кодлары буенча жирлек бюджеты дефицитын финанслау чыганаclarы;

86 нчы маддә. Муниципаль финанс контроле

1. Муниципаль финанс контроле Россия Федерациясе бюджет законнарын һәм бюджет хокук мөнәсәбәтләрен көйләүче башка норматив хокукый актларны үтәүне тәмин итү максатларында гамәлгә ашырыла.

Муниципаль финанс контроле тышкы һәм эчке, алдан һәм аннан соңгысына бүленә.

2. Бюджет хокук мөнәсәбәтләре өлкәсендә тышкы муниципаль финанс контроле Аксубай муниципаль районы Контроль-хисап палатасының контроль эшчәнлегенә булып тора.

3. Бюджет хокук мөнәсәбәтләре өлкәсендә Эчке муниципаль финанс контроле Аксубай муниципаль районы Финанс-бюджет палатасының контроль эшчәнлегенә булып тора.

4. Алдан контроль жирлекнең жирле бюджетын үтәү процессында бюджет бозуларын кисәтү һәм туктату максатларында башкарыла.

5. Алдагы контроль жирлек бюджеты үтөлеше нәтижәләре буенча аларның законлы үтәлешен, исәп-хисапның дөрөсләнгән һәм хисаплылыгын билгеләү максатыннан башкарыла.

XIV БҮЛЕК. ТОРАК ПУНКТ УСТАВЫН КАБУЛ ИТҮ. ӘЛЕГЕ УСТАВКА ҮЗГӘРЕШЛӘР КЕРТҮ

87 нче маддә. Торак пункт Уставы проектын әзерләү, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү тәртибе

1. Жирлек уставы проектын, жирлек советының әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карары проектын жирлек башлыгы, жирлек Советы депутатлары, район прокуроры, территориаль ижтимагый үзидарә органнары, гражданның инициатив төркемнәре тарафыннан жирлек Советына кертелергә мөмкин.

2. Жирлек Уставы проектын, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында карар проектын әзерләү өчен жирлек Советы карары белән махсус комиссия төзелергә мөмкин. Әлеге комиссия эшендә катнашу өчен Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белгечләре, экспертлар чакырылырга мөмкин.

3. Жирлек уставы проектын, жирлек уставын кабул итү, жирлек уставына үзгәрешләр кертү турындагы мәсьәлә каралганчы 30 көннән дә соңга калмыйча жирлек уставына үзгәрешләр кертү турындагы муниципаль норматив хокукый акт проектын, жирлек Советы тарафыннан билгеләнгән күрсәтелгән Устав проектын, күрсәтелгән муниципаль норматив хокукый акт проектын буенча тәкъдимнәрне

исәпкә алу тәртибен, шулай ук гражданнарның катнашу тәртибен бер үк вакытта бастырып чыгару (игълан итү) белән рәсми рәвештә бастырып чыгарылырга (игълан ителергә) тиеш аның фикер алышуында. Жирлек Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый акт проекты буенча тәкъдимнәрне исәпкә алу тәртибен, шулай ук әлеге уставны әлеге норматив хокукый актларга туры китерү максатларында жирлек Уставына Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар, конституция яки Татарстан Республикасы законнары нигезләмәләрен төгәл кабатлау формасында үзгәрешләр кертелгән очракта гражданнарның аны тикшерүдә катнашу тәртибен рәсми рәвештә бастырып чыгару (халыкка житкерү) таләп ителми.

4. Жирлек уставы проекты, жирлек советының әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карары буенча, аларны карау алдыннан жирлек Советы утырышында әлеге уставка ярашлы рәвештә ачык тыңлаулар үткәрелә.

88 нче маддә. Торак пункт уставын кабул итү, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү тәртибе

1. Жирлек Уставы проекты, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында карар проекты карау жирлек Советы Регламентына ярашлы рәвештә кимендә ике укылышта башкарыла.

2. Жирлек уставы проекты, әлеге уставка үзгәрешләр кертү турында карар проекты кабул ителгәннән соң, әлеге проект беренче укылышта жирлек башлыгы тарафыннан жирлек Советы депутатларына, хокук булдыру инициативасы хокукының башка субъектларына төзәтмәләр кертү өчен жиберелә.

3. Жирлек уставы, жирлек Советы карары уставка үзгәрешләр кертү турында жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының өчтән ике өлеше күпчелек тавыш белән кабул ителә. Әгәр жирлек башлыгы жирлек Советы рәисе вәкаләтләрен башкарсан, жирлек башлыгы тавышы жирлек уставы, жирлек Советы депутаты тавышы буларак жирлек Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый акт кабул ителгәндә исәпкә алына.

4. Жирлек Уставын яңа редакциядә муниципаль хокукый акт белән жирлек уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында язарга ярамый. Бу очракта жирлекнең яңа Уставы кабул ителә, ә элек гамәлдә булган жирлек уставы һәм аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый актлар жирлекнең яңа Уставы үз көченә кәргән көннән үз көчен югалткан дип таныла.

89 нчы маддә. Торак пункт Уставының, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карарның үз көченә керү тәртибе

1. Жирлек уставы, жирлек советының әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карары алар кабул ителгәннән соң жирлек башлыгы тарафыннан Муниципаль берәмлекләр уставларын теркәү өлкәсендә башкарма хакимиятнең вәкаләтле федераль органы территориаль органына Федераль законда билгеләнгән тәртиптә дәүләт теркәве өчен жиберелә.

2. Жирлек уставы, жирлек советының әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карары дәүләт теркәвеннән соң рәсми рәвештә басылып чыгарылырга (халыкка

игълан ителергә) тиеш һәм Россия Федерациясе Юстиция министрлығының «Россия Федерациясендә норматив хокукый актлар» порталында рәсми рәвештә басылып чыккач (халыкка игълан ителгәч) үз көченә керә (<http://pravo-minjust.ru>, <http://право-минюст.рф>) Интернет мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә

Жирлек башлығы теркәлгән жирлек уставын, жирлек уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый актны муниципаль берәмлекләр уставларын теркәү өлкәсендә башкарма хакимиятнең вәкаләтле федераль органы территорияль органынан кERGән көннән алып жиде көн эчендә бастырып чыгарырга (халыкка житкерергә) тиеш.

1. Муниципаль берәмлек Уставына кертелгән һәм жирле үзидарә органнары структурасын үзгәртүче үзгәрешләр һәм өстәмәләр, жирле үзидарә органнары арасында вәкаләтләрне аеру (муниципаль берәмлек уставын федераль законнарға туры китерү очраklarыннан тыш, шулай ук вәкаләтләрне, вәкаләтләр срогын, жирле үзидарәнең сайлап куелган вазыйфай затларын сайлау тәртибен үзгәртүдән тыш), вәкиллек органнарының вәкаләтләр срогы тәмамланганнан соң үз көченә керә муниципаль берәмлек органнары, муниципаль берәмлек уставына күрсәтелгән үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый акт кабул иткән.

4. Жирлек Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр муниципаль хокукый акт белән кертелә, ул Рәсмиләштерелергә Мөмкин:

1) жирлек советы рәисе һәм жирлек башлығы тарафыннан имзаланган яки жирлек советы рәисе вәкаләтләр башкаручы берүзе жирлек башлығы тарафыннан имзаланган жирлек Советы карары;

2) жирлек Советы кабул иткән һәм жирлек башлығы имзалаган аерым норматив хокукый акт. Бу очракта әлегә хокукый актта жирлек советының аны кабул итү турындагы карарына реквизитлар куела. Жирлек Советының мондый карарына күчеш положениеләрен һәм (яки) жирлек уставына кертелә торган үзгәрешләр һәм өстәмәләрнең үз көченә керүе турындагы нормаларны кертү рөхсәт ителми.